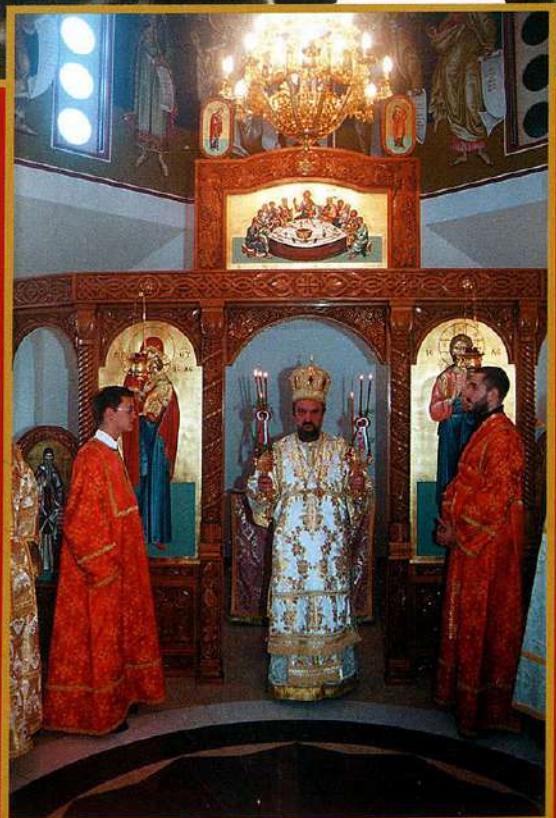

Календник

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

2001
6

СЛАВА
КРАГУЈЕВАЧКЕ
БОГОСЛОВИЈЕ

Рођење Господа Исуса Христа,
детаљ, Студеница - Краљева црква,
1313/1314. година

Богојављење, иконостас
Петропавловске цркве
у Рачи Крагујевачкој,
средина XIX века

Слика на последњој страни:
Свети Јован Крститељ,
икона, рад Андрије Раичевића,
1645. година

ВАСИЛИЈЕ

*Православни епископ Епархије зворничко-тузланске и администратор
Епархије шумадијске
о Божићу 2001. године:*

ДРАГА БРАЋО И СЕСТРЕ, БЛАГОЧЕСТИВИ НАРОДЕ НАШЕ СВЕТЕ ЦРКВЕ

У претпразничном расположењу и ишчекивању ноћи која је објавила тајну оваплоћења и рођења Сина Божијег Господа нашег Исуса Христа, ослушкујемо када ће хорови анђела на небу запјевати радосну пјесму: „Слава Богу на висини, на земљи мир, међу људима добра воља“, и објавити долазак Младенца на земљу.

Од овога догађаја који је промјенио свијет, и усмјерио га у другом правцу, прошла су два миленијума, и за то вријеме род људски доживио је свој потпуни преобрајај и напредак докучивши недокучиво, остваривши неостварљиво, постигавши незамисливо. У овом дугом периоду, настала су, а потом и нестала многа царства овоземаљска. Рођено је безброј знаменитих људи, научника, филозофа, војсковођа, освајача, али су многи од њих заборављени или их се пак неко сјети сусрећуји се са њиховим дјелима. Колико је само у свијету било потреса и преврата: духовних, социјалних, политичких, и сви су они утицали у томе моменту на свијет и мијењали његов облик, али сви су ипак ишчезли и нестали. Има нешто што је кроз читаву овоземаљску историју остало неизмијењено, а то је лик човјека и његова бесмртна душа, остало је неизмијењено свједочанство јеванђелско о јављању Сина Божијег, остало је вјечна и непролазна радост спасења која се родила у витлејемској пећини. Остао је Христос, Његова Наука и Његова Истина, у срцима малобројних вјерника.

Рођењу Христовом, у оно вријеме обрадовао се веома мали број људи: то су били Његови најближи, пастири и мудраци са истока, који су и били свједоци Његовог

долaska на свијет. На жалост, било је много више оних који су хтјeli да убију новорођено дијете, Богомладенца и да нову еру рода људског одложе или спriјeче, а вријeme своје тираније да продуже, јер ум људски у гrijежу огрезли, није могao да схвати суштину Његова рођења.

„Где је Цар Јudeјски који се роди“ (Мат. 2,2), од тога питања зависи спасење сваког чovјекa и зато сазнати где је Цар Јudeјски који се роди, значи сазнати где је моје, где је наше, где је ваше спасење. Многи су постављали себи такво питање, али одговор сами нису могли наћи. Многи покушавају пронаћи новорођеног Христа, али га не налазе. Зашто га не могу наћи? Зато што га траже лажно, лицемјерно, хладно и неискрено, и запрљана срца. Чисто срце, очишћено од свих лукавстава, гордости и лажи, први је услов за истинско познање Божије Истине, јер је чисто срце колијевка новорођеног Богомладенца и једино обитавалиште где га можемо наћи. Чисто срце је помогло пастирима и мудрацима са истока да познају Христа, док су нечиста срца и морална криза код других, били главни узроци неразумијевања ове велике тајне. Зато, очистимо наше срце, како би могло постати Његова колијевка, и тиме осјетити сву пуноћу, радост и топлину овога великог и радосног доѓаја који празник Христова рођења са собом носи.

Као што су пастири и мудраци имали звијезду која их је водила до Христа, тако и ми данас имамо свето Јеванђеље, Цркву и Свете Тајне које нас воде и показују нам пут ка Христу и Његовој непролазној истини. Потребно је да следујемо и испуњавамо њихове ријечи, и као такви

стићи ћемо до пећине витлејемске, осјетићемо топлину Његове колијевке, обасјаће нас свијетлост Христове истине, и радоваћемо се заједно са мудрацима и пастирима доласку на свијет Бога-Спаситеља.

Сљедовати пут Христов и достићи задате нам циљеве је тешко и безбројна су искушења и замке на томе путу, а што је кроз историјске токове Православље и те како осјетило кроз страдање и патње. Некада се то дешавало због наше немарности, а некада због најезде туђинаца. И ми данас, а и наши претци раније, знали смо усоставити дијагнозу, али прописану терапију нисмо до краја користили, или је нисмо никако узимали. То усостављање дијагнозе јесте сјећање на нашу историју и спознавање узрока наших успона и падова, а слабо лијечење је запостављање и одбацивање најспасоноснијег лијека - Христа, и Његове свете и божанске науке.

Оваква пракса је најизраженија код нас Срба који више од хиљаду година знамо своју дијагнозу, кунемо се у своју историју, а од Божијег Лијека мало узимамо, али и то мало на kraју одбацимо, па кад болест опет стегне поново Га тражимо, и тако са колјена на колјено кроз генерације. Има ли границе нашем лицемјерју, неискрености и лажи? Верујемо да има, а лијек је, искрено враћање на божански пут Христа Спаситеља.

Стољеће које је остало иза нас, донијело нам је можда највише невоља, ратова и страдања. То страдање нажалост није мимоишло ни нашу генерацију. Наашавши се на путу пројектаната новог светског поретка, покушавају да нас са њега уклоне, намећући на тијело окоје, а душу излажући разним нападима и искушењима. Истрошени светски кукољ, преко разних секта, окићен накарадним знаковима и ђаволском музиком, сеју по нашој православној души разна зла сјемена. Сјемена су много бацили, али вјерујемо, поготово данас када нас обасјава Светлост из Витлејемске пећине, да им коров на польима наших душа и православног рода неће плода донијети.

Обраћајући вам се драга браћо и сестре у претпразништво овога великог и радосног празника, желим да

вам скренем пажњу на велику невољу која нас сналази, а то је одлив наше дјеце и умних глава које хрле на све стране свијета тражећи бољег, угоднијег, и филмског живота. Можда ће нешто од тога тренутно и наћи, али вјерујте, изгубиће душу, свој идентитет и породичну радост. Порука великог Достојевског упућена руском народу, актуелна је и данас и за нас Србе, а она гласи: „У туђем свијету тражите заната и науке, али вјере не тражите, јер је тамо у пуноћи нема“.

У ове дане рађања Сина Божијег, опоменимо своју савјест и своју себичност на заповијест Божију о рађању, размишљањем о неопходном продужењу лозе свога рода. Опоменимо своју савјест и искорјенимо чедоморство које лебди као смртоносна куга над нашим народом и Отаџбином.

Драга браћо и сестре, прошла су два миленијума од рођења Сина Божијег, а хришћански свијет Њега није заборавио. Управо на размеђу миленијума, обратимо се новорођеном Богомладенцу, да просвијетли срца наша, да се вратимо вјери отаца и праотаца наших, и да васколиком роду нашем подари љубав и јединство. Ово је моменат да се осврнемо на прошlost, покушамо да сагледамо садашњост и размислимо о будућности.

Радујући се предстојећем празнику и живећи тај дан са Христом, осећамо Његову топлину и присуство, али нам то и говори шта све пропуштамо у оне дане када не живимо са Њим, предајући се овоземаљским бурама и ветровима да нас носе.

Молећи се новорођеном Богомладенцу, желимо да у новом миленијуму добро однесе победу над злом, да дани који су пред нама, свим људима донесу престанак патњи и страдања, да свако нађе своје место под капом небеском.

Нека Божић унесе у све домове и душе свеколику радост, а наступајући нови миленијум нека буде овјенчен вијенцем свеукупне среће и благостања.

Нека вам је свима срећан и благословен овај свети дан, чудесни и славни Рођендан - наш мили Божић. ■

МИР БОЖИ ХРИСТОС СЕ РОДИ!
Срећна вам и Богом благословена Нова година!

Радећи

Сава, епископ шумадијски

ЗАШТО СЕ ХРИСТОС РОДИО?

(Из заоставштине)

После Адамовог греха зло се непрестано размножавало у свету, у свету за који је Псалмопевац Давид рекао: „Како су узвишина твоја дела, Господе; све си мудро створио, испуни се земља твојом тековином.“ Залубљен у зло, човек је постао уметнички зао, због чега је зло у свету човечанском дошло до своје нарочите уметности. Међутим, Бог није оставио ни свет ни човека, круну својих створења, без своје љубави и свог старања, као што га ни данас не оставља. Цео Стари завет био је педагог за Христа, јер је Бог „од давнина много пута и на много начина говорио нашим очевима преко пророка“ - каже св. апостол Павле.

Превелика је била рана која је покривала човечанство, вели свети Кирил Јерусалимски, од пете до главе није на њему било ничег читавог. Ране човечанства премашале су људску медицину. Људи нису могли исправити зло, за то је био потребан Бог. Зато ће Црква кроз византијско песништво рећи: „Ни анђео, ни посредник, Спаситељу није могао нас да спасе, него сам Господ дошао на земљу“, јер „хотећи, Спаситељу, да све спасеш, као Бог, због чега си се оваплотио, појавио си се као човек.“

Као што је свет створен и први Адам у њему вољом Оца, Сина и Светог Духа, тако је и спасење тог света, некада мудрошћу створеног, и долазак Христа, новог Адама, био вољом сва три лица Свете Тројице. Говорећи о томе свети Атанасије Велики каже: „Отац шаље Сина, Син - Духа; Син долази у име Оца, а Дух у име Сина; Син прославља Оца, а Дух Сина. Отац нам кроз Сина у Духу Светом даје и живот, и светлост, и усновљење, и спасење.“

Православна црква ће у многим својим богослужбеним песмама

кроз уста врхунских византијских песника истаћи да је спасење које је Христос „извршио на сред земље“ дело Свете Тројице. То се најбоље види из песме која се пева при kraju литургије, којом се клањамо „нераздељивој Тројици, јер нас је она спасла“.

Припрема за долазак Христа у свет била је веома дуга. Његов долазак наговештавали су старозаветни пророци, који су Христа гледали духовним очима, наговештавали су време његовог доласка, описали његов изглед и својства, назначили место где ће се, када и од кога родити. Свети пророк Исаја, јеванђелист Старог завета, објавио је Христово рођење од Ђеве и назвао га слугом који пати. „То је био један сасвим нов и необичан начин у описивању Бога, umесто да га је назвао моћним, силним, праведним, строгим створитељем неба и земље.“ Пророк Језекиљ видео је храмовна врата која гледају на исток, кроз која ће Христос проћи и она ће остати

затворена. У затвореним вратима Црква види Пресвету Богородицу и овај одељак чита на вечерњу богородичних празника. Видеће пророк Језекиљ у визији и поље пуно сувих костију, које ће се о другом Христовом доласку „прибрати свака ка својој кости“, а Христос ће их оживети. На основу Данилових седмина знало се време Христовог рођења. Христу-Сину човечијем даће се „власт и слава и царство да му служе сви народи и племена и језици; власт је његова власт вечна, која неће проћи, и царство његово неће се расути.“

Осврћујући се на то време, Спаситељ каже: „Заиста, заиста, кажем вам: ја постојим пре но што се Аврам родио.“ Мојсије каже Богу да ће га народ који он води питати какво је Божије име, а Бог му одговара: „Ја сам онај који јесте.“ Заиста, „те две речи Ја сам, сведоче божанско и вечно постојање Христа.“ У Старом завету, дакле, Бог је рекао „Ја сам“, а у Новом завету Господ Исус Христос рећи са себе:

„Ја сам врати; ако ко уђе кроз мене, биће спасен, улазиће и излазиће и Џашу ће налазити.“

Из ових Спаситељевих речи сазнајemo да је Он тај који је отворио врата к Богу. Он је излаз и врата. То су врата Његовог стада, врата спасења, јер „нема спасења ни у једном другом, нити има другог имена под небом, даног људима, у ком треба да нађемо спасење“. То је једини пут да се дође к Оцу, јер „нико не долази к Оцу - сем кроз мене“, каже Спаситељ апостолу Томи.

„Ја сам дошао да имају живот и да га имају у изобиљу.“

Својим рођењем Христос нам није дао само овај живот, већ и бесмртни живот, и то да га имамо у изобиљу. Оставио нам је свој мир, или не мир „као што свет даје“, јер

сви остали који су говорили и дан данас говоре о миру узнемирају срца наша и изазивају страх. Мир само Бог даје, а безбожници немир. „Када су сва врата у животу затворена за нас, Исус ће за нас увек бити отворена врата, „јер ако ко уђе кроз мене, биће спасен, улазиће и излазиће.“

„Ја сам хлеб живота...“

После чудесног храњења великог броја људи са пет хлебова и две рибе народ је дошао у Кафарнаум да поново види и чује Исуса, који им је рекао: „Заиста, заиста, кажем вам, не тражите ме зато што сте видели чудне знаке, него што сте јели од оних хлебова и наситили се“, а они му одговорише: „Наши оци су јели ману у пустињи, као што је написано: хлеб са неба даде им да једу.“ Међутим, не може ни бити поређења између мане и Исуса-хлеба живота. Ману су добијали у одређено време и она је хранила само тело, у одређеном временском периоду, а Тело Христово - Света евхаристија храни и душу и тело и они који примају Свето причешће још на земљи осећају предукус вечног живота. Зато Господ Исус Христос и каже за себе: „ја сам хлеб живота: ко мени долази неће ожеднети никада.“

Да ли се „хлеб живота“ даје свима? Не! Само онима који „са страхом Божијим и вером приступају“. Онима који прилазе к Њему и сједињују се с Њим. Зато Христос и скреће пажњу својим следбеницима и каже: „Заиста, заиста, кажем вам, ако не једете тела Сина човечијег и пијете крви његове, немате живота у себи. Ко једе моје тело и пије моју крв - има живот вечни, и ја ћу га васкрснути у последњи дан. Јер моје тело је право јело и моја крв је право пиће. Ко једе моје тело и пије моју крв - остаје у мени и ја у њему. Као што је мене послao живи Отац, и ја живим зато што живи Отац, тако ће и онај који мене једе живети кроз мене. То је хлеб који је сишао са неба. Не као што су очеви јели и умрли; ко једе овај хлеб живеће до века. Ово је рекао када је учио у Кафарнауму у синагоги.“

„Ја сам светлост светла; ко иде за мном, неће ходити по штама, него ће имати животну светлост“, рекао је Господ фарисејима „који довођеше једну жену, ухваћену у прелуби“, да би мало касније, пред исцељење слепорођеног рекао: „Док сам на свету, ја сам светлост светла“, јер у Њему „беше живот, беше светлост за људе и светлост светли у

тами, и тама је не прихвати“. Спаситељ-Светлост светла, знао је као један од Свете Тројице још стварања света да човек не може живети без светлости. Зато је приликом првог дана стварања рекао: „Нека буде светлост“ и би светлост, би сунце, месец и звезде.

Сазнавши да ће му се у старости родити син, св. пророк Захарија пре рођења Јована Крститеља и Сина Божјег рече, да ће нас „посетити светлост са висине, да засветли онима што седе у мраку и сенци смрти.“ Међутим, Христова светлост није пријала а и данас не прија онима који су духовно слепи за ту светлост.

За њих Господ изгледа да је мртав, а Он, светлост светла, за њих је суд: „Светлост је дошла на свет, а људи заволеше мрак више него светлост, јер дела њихова беху зла. Сваки, на име, који рђаво ради, мрзи светлост и не иде на светлост, да се не обелодане његова дела; а ко чини истину иде на светлост, да се покажу његова дела - да су у Богу учињена.“

О светлости је Бог више пута говорио већ у Старом завету. Тако на пример, Псалмопевац каже: „Твоја реч је светионик мојим ногама и светлост стазама мојим“, а то ће потврдити касније Спаситељ и рећи: „Ако неко иде по дану, не спо-

тиче се, јер гледа светлост овога света: а ако ко иде по ноћи, спотиче се, зато што у њему нема светлости.“ Да ли је само Господ светлост? Не. Он жели да и ми будемо светлост. Он управо захтева да и ми будемо светлост када каже: „Ви сте светлост светла. Не може се сакрити град који лежи на брду“, јер је Он дошао „на свет као светлост, да ниједан - који верује у мене не остане у мраку.“ Спаситељ се у својој првосвештеничкој молитви молио да будемо „сavrшено уједињени“ са Њим, као синови светлости, и да у незалазном дану будемо у Његовом непроплазном царству тамо где је и Он.

„Ја сам љасцијир добри...“

Од прве књиге Постања па до последње новозаветне књиге - Откровења Јовановог, Бог се назива пастирем „ни мање ни више већ осамдесет пута“. Читав један одељак у Јовановом јеванђељу говори о добром пастиру и његовим својствима, теми која је била јако омиљена и у старохришћанској уметности. „Ја сам добри пастир - каже Господ. Добри пастир полаже свој живот за овце. Најамник, који није пастир, коме овце не припадају, гледа вука како долази, те оставља овце и бежи, а вук их граби, јер је најамник и не мари за овце. Ја сам добри пастир, и знам своје и моје овце познају мене.“

Спаситељева брига као доброг пастира забележена је у Јеванђељима неколико пута. Обилазећи „све градове и села... учећи, проповедајући и лечећи сваку болест и сваку немоћ“ у народу, Спаситељ се сажали „на њега, јер беше измучен и клонуо као овце без пастира“, па ће својим ученицима једном приликом рећи: „Не бој се мало стадо.“ Некада мало стадо, данас је васељенска црква којој је Спаситељ послао Духа Светога да руководи њоме док Он поново не дође. За нас је врло важно, да наш Архијастир „своје овце зове по имени“. Само једног человека Спаситељ није хтео у свом земаљском животу да ослови, већ је рекао: „Кажите оној лисици.“ Не само што Спаситељ сваког од нас зна по имени, већ Он иде испред нас и води нас од онога дана када смо се крштењем у Њега обукли и примили Духа Светог у тајни миропомазања.

„Ја сам љут...“

Говорећи о свом одласку, односно повратку Оцу небеском, Спаситељ рече својим ученицима: „И кад одем и припремим вам место, доћи

ју опет и узеду вас к себи, да и ви будете где сам ја. И знате пут када идем. Рече му Тома: Господе, не знамо када идеш; и како можемо да знамо тај пут? Рече му Исус: ја сам пут и истина и живот.“ Оваплоћено Друго лице Свете Тројице поживевши на земљи не каже ја сам један од путева, већ *Ја сам пут*. Према томе, сви остали путеви воде у пропаст. Његов пут је узан и тежак, али то је једини пут који води у живот вечни, у царство небеско, у горњи Јерусалим. Многи су тај пут нашли на различите начине. Сетимо се само растом малог, али духом великог Захеја. Припадао је презреној класи људи. Попео се на дивљу смокву да види Исуса, а потом постаје следбеник Пута који у живот води. Таквих примера је jako много у историји Хришћанске цркве.

У животу људи постоје многи путеви. Човек се може бавити научним радом, који је, између осталог, дао човечанству пеницилин и антибиотике. Он нам је дао операцију на отвореном срцу и трансплатацију бубрега, али знање нам је дало и атомску бомбу. Да не говоримо о ономе што смо ми недавно искусили од такозваних хришћана Запада, који су на крају 20. века демантовали Христа, који ће им и због овога рећи: „Идите од мене“, јер вас не познајем. Достигнућа из технологије затровала су ових дана Тису и Дунав, који је од стране западњака само пре неколико недеља назван „реком живота“.

Други пут који човек може изабрати је образовање. Примањем Христа наш народ је примио и хришћанску просвету, коју је Црква неговала вековима у својим вероисповедним школама преко својих учитеља и професора, који још увек очекују да се њихов рад опише и постави на место које они заслужују. Међутим, ни образовање није помогло свету, ако није било пројектовано правом хришћанском науком. Не треба ићи далеко. Сетимо се само ратова од Хитлера до данас. Да Хитлерова Немачка није погрешно васпитавала своју омладину, свакако она не би сејала смрт по Еврпи. Како се може говорити код нас о савршеном и потпуном образовању када за Христа није било деценијама места у нашим школама. Ту су, затим, и други широки путеви секуларизма, који одводе човека са правог Пута.

„Ја сам истина...“

Када је Спаситељ стао испред

Пилата он га је упитао: „Шта је истина?“ И не сачекавши одговор на своје питање изишао је к Јудејима. Није ни знао да Истина стоји пред њим. И данас се поставља исто питање: шта је истина? Међутим, када истински хришћани питају ко је истина, одговор добијају од Спаситеља који каже: „Ја сам истина“ и додаје: „И сазнаћете истину и истина ће вас ослободити.“ За ових двадесет векова хришћани су се уверили и у то да је из Господњих уста излазила само истина. Бог је „од давнине много пута и на много начина говорио нашим очевима преко пророка“, каже апостол Павле, „а у ове последње дане проговорио нам је преко Сина“.

Апостоли, свети оци, апостолски мужеви и сви први хришћани гледали су у Христу сушту Истину. Зато апостол Павле пише хришћанима у Ефесу: „Ако сте чули за њега и ако сте у њему поучени онако како је истина у Исусу“, а св. Јован Богослов, говорећи о оваплоћењу Бога Речи, каже: „И Реч се оваплоти и станови међу нама, и гледали смо њену славу, славу као јединороднога од Оца, пуног благодати и истине“, јер „закон је дан преко Мојсија, а благодат и истина дође кроз Исуса Христа.“ Бог Отац је још о Преображењу проговорио из облака: „Ово је Син мој љубљени, њега слушајте.“

Данашњи човек, можда више од свих оних који су живели пре њега, има потребу за Исусом као Истином... Човек не може бити спасен илузијама... Он може бити спасен само истином.

„Ја сам живот...“

Пошто је својим ученицима показао пут смирења, Спаситељ је рекао за себе да је и живот, мислећи на себе као ствараоца физичког и духовног живота. Наиме, кроз Њега, кроз ту стваралачку Реч Божију „све је постало, и ништа, што је постало, није постало без ње“.

Стварајући првог Адама, Створитељ му је дао и тело и душу. Зато ће Мојсије на првим страницама Библије и рећи: „А створи Бог човека од праха земаљскога, и дуну му у нос дух животни; и поста човек душа жива.“

Дошаоши на земљу да учини све ново, Спаситељ доноси потпунији живот. Зато каже: „Ја сам дошао да имају живот и да га имају у изобиљу.“

Описавши део онога што је Христос учинио на земљи „за живот свете“, св. Јован Богослов ће на крају четвртог канонског Јеванђеља рећи, да оно што је он записао, записано је „да ви верујете да је Исус Христос, Син Божији, и да верујући имате живот у његово име“.

Спаситељ је, дакле, дошао у овај свет да својим рођењем, смрћу и вакрсењем дарује вечни живот онима које је створио и који поверили у њега. Јер, „ко верује у Сина има вечни живот; ко је непослушан Сину, неће видети живота, него гнев Божији остаје на њему“.

У својој првосветешничкој молитви Спаситељ је објаснио у чemu се састоји вечни живот када је рекао: „А ово је вечни живот, да познају тебе, јединог правог Бога, и Исуса Христа кога си послao.“ Циљ, дакле, његовог доласка у свет је „да сваки - ко верује - има у њему живот вечни, јер Бог је тако заволео свет да је свог јединородног Сина дао, да сваки ко верује у њега - не пропадне, него да има вечни живот.“ Спаситељ једини даје живот вечни и даје га у изобиљу. Може неко постојати, али живети може само у Христу, а Христос нам даје живот у причију, у Светој тајни евхаристије. О томе врло јасно говори када каже: „Ко једе моје тело и пије моју крв - остаје у мени и ја у њему.“

„Ja сам вакрсење...“

Пре неколико хиљада година многострадални Јов поставио је питање које ће људи постављати све до наших дана: „Кад умре човек, хоће ли оживети?“ Праведни Јов је осећао да постоји вечни живот и опште вакрсење и рећи ће: „Знам да је жив мој Искупитељ, и на последак да ће стати над прахом. И ако се ова моја кожа и рашчини, опет ћу у телу свом видети Бога. Ја исти видећу га, и очи моје гледаће га.“

На питање Јова „кад човек умре, хоће ли оживети“, материјалисти, који верују да човек није ништа друго него тело и кости, имају један одговор: земља земљи, прах праху, пепео пепелу. Крај човека је у земаљској јами.

Други су на ово питање ћутали, а трећи нису имали одговора.

На ово питање само је Спаситељ одговорио када је себе поистоветио са вакрсењем. Када је Марта, чији је брат умро у Витанији, рекла Спаситељу: „Господе, да си био овде, не би умро мој брат“, а Исус јој одговори: „Вакрснуће твој брат“ - Марта му рече: „Знам да ће вакрснути приликом вакрсења у последњи дан“. Рече јој Исус: „Ја сам вакрсење и живот; ко верује у мене - живеће - ако и умре. И сваки, који живи и верује у мене, неће умрети довека.“ И одмах затим, Христос, господар живота и смрти, повикао је вео-

ма гласно: „Лазаре, изиђи напоље“ и изиђе мртвац. То ће се догодити и са сином наинске удовице и Јаировом ћерком. Пре него што ће себе вакрснути, Спаситељ је друге вакрсао, јер је и на тај начин хтео да покаже да је на земљу дошао не само да имамо живот, већ да га имамо у изобиљу. „Заиста, заиста, кажем да иде час - и већ је настало - када ће мртви слушати глас Сина Божија, и који га чују - живеће; па ће вакрснути за живот они који су чинили добро, а злочинци ће вакрснути за суд.“

На вери у вакрсење почива цела грађевина Хришћанске цркве. Зато ће апостол Павле писати Коринћанима: „Ако пак нема вакрсења мртвих, онда ни Христос није вакрснут. А ако Христос није вакрснут, тада је празна наша проповед, призна је и наша вера.“ Главна тема проповеди светих апостола је била Христово вакрсење.

Када су апостоли бирали наследника издајнику Јуди, тражили су од кандидата, да заједно са њима буде „сведок његовог вакрсења, један од ових људи који су били са нама за све време откако је Господ Исус дошао к нама и отишao од нас“.

Православна црква од давнина је названа Црквом вакрсења. Ако неко хоће да се увери у то, нека учествује на јутрењу и литургији на Вакрс, у тој најсветијој ноћи целе литургичке године, и увериће се да је Вакрс срце наше Цркве, и да се њена порука састоји у три речи: „Смрћу смрт уништи.“ Та порука означава нову еру, почетак новог живота, победу над грехом, смрћу и ђаволом.

Вакрсење Христово и силазак Светог Духа из основа променио је некада плашљиве ученике Христове. Када су јеврејски свештеници и старешина јерусалимског храма негодовали што апостоли „у Исусу објављују вакрсење мртвих, па ставише руке на њих и бацише их у затвор“, апостоли Петар и Јован беху доведени пред оне првосветештенике који су судили и Господу Исусу Христу. „А кад присутни видеше Петрову и Јованову слободу... чудили су се; препознали су их - да су били са Исусом.“ То је оно, што Христос, који се ради нас родио, жели од нас: да сви виде, на основу вере наше, наших дела и нашег понашања, да смо ми са њим.

Тајну оваплоћења Бога као тајну спасења, Православна црква богона遁уто осећа својом омолитвље-

ном душом и богомудро изражава својом благодатном речитошћу. Нарочито у богослужењима на Благовести и Божићу.

Приликом стварања првог човека, Бог је у његову душу утиснуо свој лик - човек је постао боголик, али је услед греха човек „унаказио лик Божји у себи“.

Ево, како је Православна црква доживела оваплоћење Бога Логоса. Христовим рођењем отворен је рај за човека, обновљен је људски род, уништено је проклетство и процветало је спасење свету. У исто време, уништено је непријатељство између човека и Бога. „Преградни зид је порушен, пламени мачеви дају се у бег и од дрвета живота уклања се херувим, а ја се храним и частим рајском храном, које бејах лишен због непослушности.“

Бог није могао да гледа како ѡаво мучи људски род, већ је дошао и спасао нас и сву творевину озари. И тако је на Божић „због човека видљив у телу онај који је по природи невидљив“.

Монах Јован, византијски писац из 11. века, завршава своју чувену стихију Весели се Јерусалиме... речима: „Христос је дошао да сву творевину позове и да спасе душе наше“:

Циљ Христовог доласка на земљу истиче и писац другог канона на Божић када каже: „Једнак људима појавио си се, Вишњи, добровољно примивши тело од Ђеве, да очистиши отров змијске главе, од врата иза којих не допире Сунце све приводећи као Бог, живоносној светлоти.“

Исти писац доживљава Христов долазак у свет као Аврамовог потомка с тим, „да жалосно пале у мрак грехова уздигне од земље погнутих у синове“.

Оваквим мислима препуне су службе претпразништва Рођења Христовог, самог празника и попрзништва. И да нијених многих химни које потичу из пера најумнијих византијских песника, међу којима је и ненадмашна монахиња Касија, одговор на питање зашто се Христос родио наји ћемо у докматику четвртог гласа у коме се каже: „Бог којем би у вољи да се, без Оца оваплоти... да поново изваја свој лик, који унаказише страсти“. Сличан одговор дају и тропари претпразништва који се завршавају речима: „Христос се рађа, да обнови раније пали лик у човеку.“ ■

На годишњицу самосталности Крагујевачке богословије, а о слави ове црквено - просветне установе 26. новембра ове године, освећен школски храм и прослављено уселење у нову зграду Богословије

КАО УКРАС ДА НОСИМО КРСТ ХРИСТОВ

На дан св. Јована Златоустог - заштитника крагујевачких богослова, Његово преосвештенство Г. Василије, епископ зворничко - тузлански и администратор Епархије шумадијске осветио школски храм и ново школско здање, служио свету архијерејску литургију и пререзао славски колач. Скуп угледника и заслужних за подизање велепленог училишта био прилика за одавање признања и благодарности свима који помогли ово богоугодно дело

Иако је славски дан Крагујевачке богословије вишеструко био испуњен, видело се и осећало да су сви учесници на уму имали пре свега два обзира: школски патрон је тако изузетан светитељ као што је Јован Златоуст што пред све ставља врло високе богословске и моралне захтеве; а највеће заслуге за отварање ове школе са беспрекорним условима има покојни владика Сава чије, такође високе захтеве, треба следити. У припремама за ову свечаност, али и у свакодневном раду, Управу богословије води још једно начело - да је најпреча обавеза поверене младе душе учинити сигурном сутрашњицом Српске цркве.

Жеља и ученика и наставника да прва слава у новој згради протекне у складу са опредељењем да ово буде примерна школа, осликавала се од првог свечарског чина, дочека владике Василија који је био свечан и достојанствен. На исти начин дочекани су и остали угледни гости, међу којима је био министар вера у српској Влади г. Вojислав Миловановић, затим представници других просветних установа СПЦ, чланице града Крагујевца и Шумадијског округа, добровори и донаци, монаси и монахиње, архијерејски намесници, старешине крагујевачких храмова, чланице Српске академије наука и уметности и Матице српске, научници - пријатељи Шумадијске епархије. И богослови, стотина њих, озбиљни и отресити, беспрекорног изгледа, давали су допринос изузетности и узвишености тренутка.

Богослужења - велико освећење храма и света литургија служени су као и увек у Шумадијској епархији, побожно и молитвено, у беспрекорном поретку, са наглашеним осећа-

Владику Василија на дан славе дочекују професори

њем за благојење. Томе је допри-
нео и Богословски хор. Након ли-
тургије, Његово преосвештенство е-
пископ Г. Василије изговорио је ове
речи.

*„Отворићу усташа моја
и она ће говорити истину“*

„Данас управо прослављамо и обиљежавамо успомену на великога и снажнога мужа Свете Цркве Христове, св. Јована Златоустога, писца свете литургије, личности која је имала језик бритак као најоштрија сабља, у своме животу, проповедајући име Божије, није презао ни од цара ни од роба да указује на оно што не ваља. Држао се оног аксима св. Јована Крститеља, све оно што не ваља сажешће се и у огањ бациће се. Није без разлога ова црква коју данас освештасмо и ово богословско здање, у коме сричу слова истине по вјери нашој православној богословији, посвећена овом дивном апостолу и муžу Свете Цркве Христове. Наша Света Црква је у васколикој ра-

дости због овога значајнога момен-
та. Овај град, наша дигна Шумадија
и мајка Србија добили су оно што су
жельно десетљећима очекивали, до-
били су оно што звони на велика
звона иако звона нема, добили су
оно из чега ће се као јерихонске
трубе слушати гласови молитве и
вапај Оцу Небеском из младих ан-
гелских душа, да Господ буде са на-
ма од сада па до вијека.

Срећни смо и Богу благодарни
што у граду Крагујевцу имамо Бого-
словију. Срећни смо што овоме муч-
еничком граду, али никада поко-
реноме, никада пониженоме, никада
предатоме у руке непројатеља, ево у
ово вријеме и у ове дане када исто-
рија није у потпуности наклоњена
Србима, предајемо ову школу. Ми
се радујемо и радост је наша велика
јер је Бог са нама, а тамо и са онима
са којима је Бог, који непрекидно
чини чудеса, ту је и милост и снага
Његова. Данас, нека је вјечни покој
блажене успомене владици Сави,

епископу шумадијском који је реализовао своју замисао, још од времена када је дошао на трон богочуване Епархије шумадијске, да се у овом граду, у срцу Шумадије и Српства, подигне богословско здање.

Опростићете ми, што моја благодарност неће ићи хронолошким редом, како би требало да иде, него обрнутим редом. После блажене успомене владике Саве, желим да се захвалим Скупштини општине Крагујевац, не само на разумевању за потребе своје Свете Цркве у вези са овим училиштем, него уопште - ја мислим да је ово једини град у Србији, у мајци Србији, једина општина која је толико широкогруда према стварним потребама своје мајке Светосавске Цркве.

И садашње и претходно руководство трудали су се и труде се да дају свој допринос за добробит Светосавске Цркве, јер су свијесни шта значи извор духовности у једном граду, шта значи пјевање хора из дјечијих невиних душа и слављење Бога, јер та хармонија духовности, као и сунца зраци шириће се по Шумадији и по васколиком Српству. Хвала Скупштини општине Крагујевац и овом приликом, хвала им на мојој првој посјети Скупштини општине, када смо се веома лагано, људски и човјечански, православно спрски договорили о потребама наше Цркве у овоме граду и у Шумадијском округу.

Желим да се захвалим у име Светосавске Цркве Министарству вјера Савезне владе и Републичкој влади

1. Једног Септембра о оиварни, богочовија у ман. Ђорђевић
2. Одлука Скупштине о оиварни
3. Књижевог за ман. осове
4. Одлука Скупштине
5. Утицајнија је запис у Крагујевцу, 8. IX 1997; Установа је зврдну у Грачанску
6. Радни институција је - "Скупшина Љ. Саве и Јовановић"; Културни центар - Љ. Саве - Ј. Ђорђевић - ОСВ. Зупче
7. Богочовија Радни саветска скупштина 16. IX 1997;
8. Је књижевог Љ. Саве, 16. април 1997. и богочовија Задужбеног фонда културног обраћаја Бог. Св. Саве и Краљица (Прочиље) братство. За државни бројнице, бројнији Бог. Сава
9. објектију школи (6. ОШ) је бројници 29. IX 97;
10. Љ. Сава посветио час 1997. Љ. Сава и Јован је бројнији час 1997. године
11. богочовија Бог. Сава проректор је Ј. Ђорђевић 22. V 97

Белешке владике Саве о првим данима Крагујевачке богословије

Србије и Министарству вјера на чelu са господином Миловановићем на разумевању које пружају у овом тешком времену, веома оскудном, када народ нема коре хлеба - ви нас, своју Свету Цркву, чак и ван граница могућности потпомажете. Хвала вам велика!

Посебно желим да се захвалим великој ктиторки ове Богословије госпођици Милици Клајић из Монреала која је љубав, а пре свега вјеру своју, уградила у зидине овога храма, овога училишта Св. Јована Златоустога. Поштована госпођица Милице, мислим да у свом животу никада паметнију одлуку нисте донели нити ћете је донети, него што сте своје дарове, она материјална

добра којима вас је Бог обда-рио, подарили тамо где се Бог слави и где ће се сваке недеље и празника спомињати и ваше и име ваших bla-жење успомене покојних родитеља и предака ваших. Ве-ликва вам хвала, по оном на-родном, што сте дали и што ћете још дати за украсавање ове Богословије и овога Божијега здања.

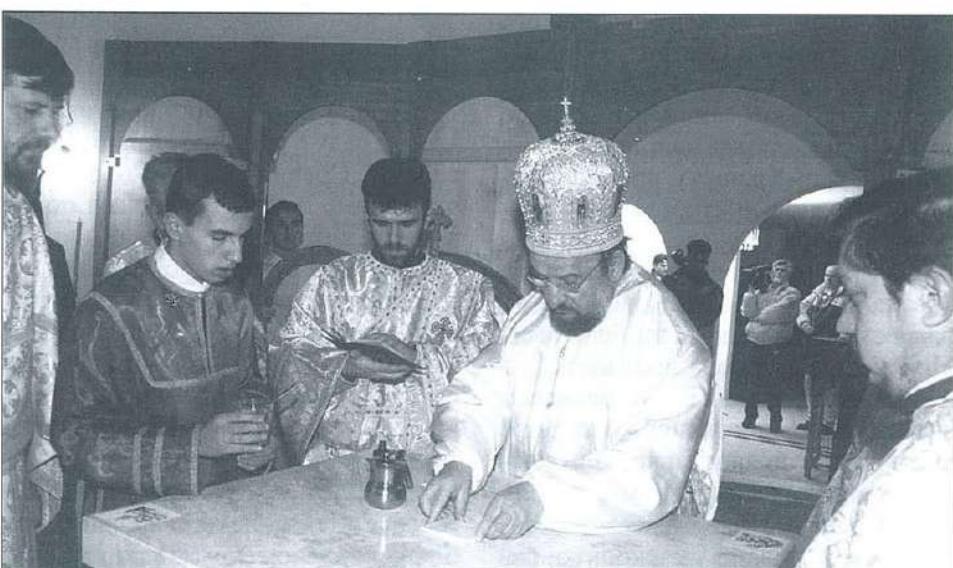
Желим да у име Цркве за-хвалим високопречасномprotoјереју Милану Бороти кога је блажене успомене владика Сава, као прогнаника са свога вијековнога огњишта, примио и повјерио му да води акцију градње овога здања, чија је прва намена била да буде конвикт за сироте дje-војчице. Преиначено је да ово буде Богословија, а кон-викт је пребачен у манастир

Дивостин. И отац Милан је са својим сарадницима дао велики допринос за градњу овога здања - да буде ovako како јесте.

Желим да захвалим свим знаним и незнаним приложницима и све-штеницима који сакупљају од наро-да Божијег кору насушнога хлеба да нахране ову дјецу - да их не набрајам редом, има их много, нека им Господ Бог милошћу својом узвра-ти за њихова добrocinstva. Ви бра-ћо свештеници Шумадијске епархије сви заједно, а и манастири, имате моралну и духовну обавезу да ову Богословију сваке године помажете сакупљајући добровољне прилоге у животним намирницама од овога добrog Србина из Шумадије који је штедре руке, који је милостив јер је Бог милостив према њему, јер га је Бог кроз сва искушења и страдања одржао да опстане, да не nestane са лица земље."

Громогласним Многаја љета пропраћен је чин када је владика Василије уручивао Орден Светога Саве - градоначелнику Крагујевца господину Влатку Рајковићу првога реда, а госпођици Милици Клајић трећега реда. Поздрављена је и до-дела свештеничких одликовања, протојереју Милану Бороту добио је напрни крст, а јереј Александар Борота, суплент Богословије, одли-кован је правом ношења црвеног појаса.

Уследило је освећење школских просторија и резање славског колача. Овај догађај био је посебно узбу-

дљив за богослове - њихово почасно место поред славског колача потврђивало је опредељење ове школе: овде сви чине све што је могуће да ћаци добију образовање и услове за боравак на највишем нивоу.

Пријем који је ректор Богословијеprotoјереј др Зоран Крстић приредио за учеснике овог торжественог догађаја био је прилика да се покаже шта је све за кратко време од усљења учињено на плану срећивања зграде и оплемењивања школског простора, али и могућност да се са угледницима и одговорним разговара о унапређењу црквене просвете. Том приликом се видело да је већ остварено најважније: Крагујевац и Шумадија, на свим нивоима, схватили су и прихватили да са овом богословском школом добијају установу која ће вишеструко оплемењивати све видове живота овде. Као да је већ заживело међусобно разумевање града и школе на корист свих, пре свега благочестивог народа Шумадије.

За репрезентативном славском трпезом љубави нашли су се владика Василије, градски и окружни челници, представници Београдске и Карловачке богословије, Богословског факултета, главни инспектор наших богословија, донатори и приложници, хуманитарци, научни радници, свештенство и монаштво, а са њима и богослови са својим професорима. Најпре је гости и пријатеље школе поздравио ректор др Зоран Крстић који поред захвалности за многостручку помоћ истиче и наду да ће и у будућности заједништво многих учинити ову школу духовним и интелектуалним средиштем Шумадије. Школске грамате признања ректор је уручио немачкој хуманитарној установи Diakonie, Дирекцији за урбанизам и изградњу Крагујевца, Фонду за уређење грађевинског земљишта Крагујевца, манастирима Благовештење и Гргчарица, предузећу Заслава - Енергетика, господи Милени Срећковић и господи мр Вељољубу Трифуновићу, Видоју Вујићу и Благоју Васиљевићу.

Професор др Драган Протић, ректор Богословије Светога Саве у Београду, у поздраву гостима и до мајинима, рекао је:

„Ово је заиста велики дан који створи Господ, коме треба заиста да се радујемо духовно и да се развеселимо. Крагујевац, као центар славне, поносне и дичне Шумадије, добио је ово здање, здање које је да-

Ректору, предавачима и полазницима

Богословије

Светог Јована Златоустог

Крагујевац

Драги пријатељи,

Од срца вам честитајуји Славу и освећење просторија, желим вам да по узору на свог свеца - заштитника, а и на блаженопочившег Владику Саву, будете мудри богослужбеници, лепореки проповедници и тумачи светих књига и плодни писци. Уверен сам да сте се у делатној љубави према своме роду и разумевању за његове патње, али и очинском указивању на његове слабости, већ одавно на Владику Саву угледали. И да ћете нашу баштину откривати и чувати, а садашњост страдалника ублажавати, са истим оним жаром са којим је и он то чинио.

У Београду,
о Светом Јовану Златоустоме, 2001.

В. Крстић

Славска честићка председника др Војислава Кошћуница

нас свечано освећено, па је тиме и званично постао духовни центар овога краја. Ја сам срећан што у име Београдске богословије све вас да поздравим, јер ова је школа почела да ради под окриљем Богословије Светога Саве. Имао сам част да сам био у почетку проректор ове Богословије тако да ми срце, верујте, игра од радости. Оно такође игра од радости што сам рођен на територији Шумадијске епархије, што сам одрастао у Шумадијској епархији и све време школовања био клирик ове поносне, дичне, славне Шумадијске епархије.

Данас се испунила, ако тако могу да кажем, трећа етапа жеље блаженопочившег владике Саве шумадијског. Прва етапа састојала се од тога да се отвори Богословија у Крагујевцу. Отворена је у Грошници и сви ми знамо кроз какве је тешкоће пролазила, али Богу хвала, прошли су те тешкоће, остале су за свима нама. Друга фаза, друга етапа била је тачно пре годину дана, када је ова школа стала на своје ноге и под именом св. Јована Златоустога почела самостално да ради. А сви знамо ко је св. Јован Златоуст - највећи беседник, проповедник у историји хришћанске до дана данашњега. Па нека Бог даде ученици који буду излазили из ове школе макар се мало поведу за њим. Данас, Богу хвала, испунила се и трећа фаза, трећа етапа, освештана је зграда ове нове дивне Богословије благославом Божијим и руком Преосвећеног епископа Г. Василија, администратора Епархије шумадијске. Нека Господ Бог даде ова Епархија са владиком Василијем на челу даље напредује као што је и до сада напредовала и да буде понос

српског народа и Српске цркве.“

Поздравна реч професора др

Прибислава Симића, изасланика Богословског факултета СПЦ, била је прилика да се опширије укаже на путеве и странпутице црквене просвете.

Његово преосвештенство епископ Г. Василије током славског ручка држао је архијастирску беседу у којој су поменуте многе врло важне чињенице за нашу Цркву и наш народ:

„Драга и љубљена браћо у Христу Господу нашем, нека је слава милостивом Богу на небесима на овоме прекрасном дану којим нас Господ обдари.

Sursum corda! Горе срца и благодаримо Господу!

Наше добро је на небу, а наше добро је и на земљи. Пошто смо дихотомично биће, састављено од тела и душе, дужни смо да се старамо за душу своју, али пошто ходамо и по земљи, дужни смо да водиморачуна и о тијелу своме, јер је тијело храм Духа Светога.

Ја нећу понављати оно што сам рекао, али желим да кажем - срећни смо и благодарни што је нови талас запљуснуо отаџбину нашу. Када кажем отаџбину нашу, ја мислим на васколико Српство наше. Наш род нестат неће и наше племе потонути неће! Тјешимо се снагом вјере, надом у бољу будућност и љубављу једних према другима, јер та три елемента, вјера, нада и љубав, то су три аксиома нашег хришћанског живљења.

Оно што није ваљало у роду нашем нека носи мутна Марица. Оно што смо ми старији трпјели нека припадне историји. Овим младим нараштајима који долазе желимо да са снагом Духа Светога, осољени духом Светога Саве, ступају у нове побједе за нова прегнућа рода и ви-

јере наше православне.

Ја желим данас још једном да се захвалим свима за све и желим да у име Шумадијске епархије прогласим великим добротворима одређене институције и појединце чија ће имена на мермерној плочи у холу овога здања Богом благословенога бити исписана златним словима, а то су Скупштина општине Крагујевац и наша сестра Милица коју проглашавам и трајном кумом ове Божије куће. Великим добротвором ове наше духовно - националне установе проглашавам и братску протестантску организацију из Њемачке Diakonie за све оно што сте учинили и практично показали својим дјелима да љубите Бога и ближњега свога.

Желим свима вама духовног оптимизма и националне окрепе

Ја нисам рођен у Шумадији, али не волим да ми неко каже да сам Босанџија, не волим да ми неко каже да сам Пречанин, не волим да ми неко каже да не припадам Србији. Моји коријени и мојих предака, које је сплет околности растерао на све четири стране света овде су поникли у мајци Србији и ти коријени су дубоки и на томе коријену је изникло једно велико стабло и гране тоја стабла на све четири стране света су се разгранале. Према томе, нема ни Србијанца, ни Војвођанина, ни Босанџијана, ни гастарбайтера, него постоји један јединствени васколики српски род без обзира где је животна грана његовога стабла пустила се. А да је тако најбољи је доказ ова школа, ова богословска институција где су се окупила сва дјеца из рода нашега. И никада нико да нас ничим не дијели. И могу да кажем данас слободно пред овом свијештам која гори овдје - нека нико не дијели род српски по било каквој регионалној припадности. Ако би чинио то, анатема да буде и овога и онога света.

Желим да подигнем ову чашу за свеколику срећу и просперитет ове установе. Господине ректоре, млади сте али имате снажна плећа, млад сте човијек, испуњени сте оптимизмом који вам је дала снага вјере, имате интелектуалне способности које сте стекли на истоку одакле сунце излази. Све то са својом браћом професорима пружај овој дјеци чија је душа жељна Бога живога. Хвала Богу, у нашој држави Србији ево почела је и вјеронаука да се предаје у школи. То је знак да само са

праведном борбом и са упорношћу и истрајношћу може се постоји оно што је корисно за човјека и национално биће нашега народа. Битно је да смо извојевали побјedu, али не Пирову побјedu, извојевали смо побјedu правде и истине за добро нашега народа. Духовни и национални препород не мора да се догоди преко ноћи. И не би ваљало да иде преко ноћи јер је само један у историји света и Христове цркве преко ноћи доживео духовну трансформацију, а то је био свети апостол Павле који је од Савла постао Павле, као што је и један у само једном тренутку зарадио Царство Божије, онај који је био са леве стране Спаситеља на крсту. Полако, али сигурно идемо, водимо брод и духовни и национални нашега народа ка тихом пристаништу. Не осуђујмо да не будемо осуђени, не укорејмо да не будемо укорени, помозимо један другом да се снађемо у овом новом времену и у овим новим тренуцима нашега свеукупнога живљења. Ако будемо знали да оправштамо и Бог ће нам опрости, и тада ће нам Бог помоћи. Ако будемо памтили зло а не будемо видјели добро, неће нам ни Бог помоћи и бићемо стално попут Мојсеја - лутаћемо по беспућима Египатске пустиње тражећи истину да је никада, не дао Бог, не нађемо.

Подижем ову чашу за свеколику љубав и доброту свих људи добре воље, наше национално племе да се обједини у вјери, у истини и у правди Божијој, да наш народ схвати да припада Европи и да је култура овдје почела да иде Европи, да је овде извор и културе и духовности. Да будемо свјесни, а не да се горди-

мо тиме. Да будемо лучноше онога што имамо и да пружамо оно што имамо, например културна добра народима који желе са нама да живе у јединости.

Подижем ову чашу за уједињену Европу, братску слогу и љубав међу свим народима света, да нестане тероризам, да нико не пати, да нико не страда!

Живели, на много лета и Бог вас благословио и хвала свима за све“.

Може изгледати да је у овом свечарском прегледу најмање места било за богослове. То је ипак привид, јер се зна да ова школа постоји само због ћака и да је све подређено настојању да образовни процес буде осавремењен и модернизован, да буде усаглашен са актуелним потребама наше Цркве. Подразумева се да се у школи живи по начелима хришћанске љубави и разумевања, што не искључује одговорност и озбиљност. То значи да се и васпитачи и ученици морају придржавати одређених правила која су и строга. О томе је говорио и владика Василије, истичући да поштовање правила не значи да је у нашим богословијама на сцени спартанско васпитање.

Крагујевачки богослови су имали озбиљне обавезе у овој великој свечаности. И све су их беспрекорно обавили са високим степеном одговорности. Испољавали су и сопствену иницијативу, тако да су прихваћене и неке њихове идеје, што је путоказ за будући рад који мора почивати на поверењу, разумевању и међусобном уважавању свих који су укључени у систем црквене просвете. ■

H. Јованчевић

„Тихи глас“ кроз писма

ДВА ПИСМА ВЛАДИКЕ ХРИЗОСТОМА БРАНИЧЕВСКОГ ВЛАДИЦИ САВИ

У заоставштини покојног владике Саве постоји омотница са око педесет писама која је као епископ моравички, источноамерички и канадски и шумадијски добијао од епископа Хризостома Војиновића (5 / 15. јун 1911 - 11 / 24. септембар 1989). Ова писма је писао архијереј за кога је један други угледни српски епископ - Симеон горњокарловачки рекао да је био најелитнији епископ Српске цркве друге половине XX века, продуховљен, образован, изузетно начитан, суздржљив, одмерен, систематичан, студиозан, уредан, а уз све ово изузетно скроман. Памти се да је слично о владици Хризостому говорио и епископ Сава. Ако ова писма буду у целини објављена, за све ово имаћемо очигледну потврду.

24 дец. 1970

Бгд

Драги Владико

Долазио је др Дим. Стефановић. Као и обично, био је у страшној журби и стигао је у Патријаршију тачно уочи поласка. Разуме се да, до поласка, није могао сазнати колико би стајао примерак *Триода*. Али и он мисли да не би био скупљи од 1 долара. Оставио је у аманет својој асистенткињи да се распита и да о томе извести било мене, било директно Вас.

Сутра имамо последњу седницу Синода и ПУОдбора уочи Празника и - ако Бог да - видећемо се тек негде почетком фебруара.

ПРАВОСЛАВНИ
МИСИОНАР
ПОШТАНСКИ ФАК 102
БЕОГРАД

24 дец. 1970

РП

Драги Владико,

Долазио је др дим.

Стојајући. Јас и саслушао,
так је у спуштајући жарби и
сашао је у патријаршију тачно
уочи поласка. Развеће се да,
до поласка, није могао сазнати
кошто ће стајао примерак *Триода*.
Али и он мисли да ће био
скупљи од 1 златара. Оставио је
у аманет објај асистенткињи да
се разпита и да о томе чујем
било шта, било предлога Вс.

Будећи имено саслушајући
саму Синоду и буџетне уочи
Празника и - ако Бог да - видим

И они којима новија историја Српске цркве није специјалност, знају да се њен брод након Другог светског рата није наслукао на многобројне видљиве и невидљиве хридине захваљујући, пре свега, изузетно способним и својом служби посвећеним архијерејима, међу којима почасно место имају учесници ове кореспонденције. Например, преписка илуструје колики је значај за Цркву имао Хризостомов *Мисионар* или његов превод *Јеванђелистара* на савремени српски језик, односно која је корист била од издавачких и ауторских пројеката владике Саве. Ово се и објављује да би они који остало видали шта нису докончали велики претходници.

се тек негде поглављем фебруару.
Био је вл. Висарион и обећао
са ће Вам писати. Данас је код
њега у гостима председник Верске
 комисије АП Војводине. Долазила
му је „нека „Задара“ српских
интелектуалаца“ из Загреба „којима је
да се докле да митрополит затвори!“
Жије им тешко држати уговор, али
ко верује да ће се решити је
блажег злуге.

Сутра нам - пред разилазак -
Патријарх приређује у Раковици
рибљи ручак.

Предали смо у штампу I број
„Мисионара“ за 1971, у који је
ушао и Мирков чланак. Број ће
изићи у фебруару, а Ви ћете га
читати чак и Ускру.

Још једном Вам честита Празнике
и чак се најбоље

Е. Хризостом

Био је вл. Висарион и обећао да ће Вам писати. Данас је код њега у гостима председник Верске комисије АП Војводине. Долазила му је и нека „группа српских интелектуалаца“ из Загреба и молила га да се прими за митрополита загребачког! Није им ништа одређено одговорио, али не верујем да ће се растати од вршачког двора.

Сутра нам - пред разилазак - Патријарх приређује у Раковици рибљи ручак.

Предали смо у штампу I број Мисионара за 1971, у који је ушао и Мирков чланак. Број ће изићи у фебруару, а Ви ћете га читати негде о Ускру.

Још једном Вам честита Празнике и жели све најбоље ■

Е. Хризостом

9. II. 1984.

Понаревач

Драги наш велики Владико,

Данас дође свештеник из
Коларе и ћочега моја Ваш драгоценни
поклон - "Велико освећење храма".
Од срца Вам хвала! - А пре
неколико вечери вожаше и
зетови сестра Јанчица и вожаше
ону касету с мокрачевом
литургијом коју сте ми послали
по Томици. Није, дакле,
изгубљена.

Збукнујте нас својом разборитом
ревноваљу и дивној Вам се. Колико
ја памтим, великих ревнитеља досада
нијмо имали. Нека Вам је свака
част!

Вашег преосветљенства
одани поучтвенику

Еп. Кризостом

Задужбинарство у Шумадији

ОСВЕЂЕНА КАПЕЛА ПОКРОВА
ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У САРАНОВУ

Сараново је живописно шумадијско село које се протеже од падина Вишевачког брда где је рођен Карађорђе, вожд Првог српског устанка, па све до крајњих низина тог пределаравно са реком Јасеницом. Село се налази на пола пута од Тополе до Раче, и случајном пролазнику не може да измакне прелеп поглед на цркву, звонару, трпезар са помоћним просторијама, парохијски дом, улазну капију и порту, смештени на сам почетак успона уз ово село. Уз саму порту се налази осмогодишња школа у којој су предавали и школовали се знаменити људи овога краја. У овом селу рођен је хиландарац о. Михајло који је као дете отишао у Хиландар; данас је он монах који се приближава осамдесетим годинама и благодат његових молитава се осећа у овом месту.

Мештани овог села су изузетно вредни, честити и самим тим побожни и богобојажљиви људи. Један од њих је и Г. Милован - Мића Стевановић, успешни привредник који има своје редузеће у поменутој Тополи. Он је својом великодушношћу ослушнуо потребе ове сеоске парохије и цркве од које је недалеко рођен, и изашао у сусрет финансијским решењима за изградњу капеле, преуређење трпезара и помоћних просторија. Тако је његовом материјалном помоћу, а добротом вред-

них руку ових сељака, по плану арх. мр Радослава Прокића, остварена ова замисао коју је блаженопочивши епископ шумадијски др Сава започeo освећењем темеља 17. децембра 2000. године за овако велико здање. Ко год је могао допринео је својим радом да се овакав подухват што пре стави под кров. Подугачак је списак оних које су под разним временским околностима хитали да обрадују тадашњег Владику и сами дочекају освећење ових просторија.

Сви радови су окончани средином октобра и у недељу 7. октобра 2001. године извршено је освећење капеле и осталих просторија. Чином малог освећења, епископ зворничко-тузлански Г. Василије и администратор Шумадијске епархије, уз саслужење двојице архијерејских намесника иprotoјереја-ставрофора о. Милутина Петровића и о. Драгослава Степковића, као и осталих околних свештеника који су овде или у близини некада чинодејствовали, освештао је капелу посвећену Покрову Пресвете Богородице. Након тога је одслужена света Литургија у храму Успења Пресвете Богородице. Храм, подигнут 1882. године био је премали да прими све оне који су дошли да својим молитвама благодарности за овај велики дан, обасјан и у свemu испуњен правим михольским летом, заблагодаре Богу

који је благословио њихове вредне руке, да произнесу прозбе да Дух Свети сије и настани се у ову новоосвећену светињу. У току литургије су извршена и два рукоположења: у чин ђакона рукоположен је Горан Стојановић, а у чин свештеника ђакон Александар Марковић.

У својој беседи и поздравном говору, владика Василије се најпре захвалио Г. Стевановићу на „његовој несебичности и неимарском духу који он, као успешни привредник у свом послу, није престао да гаји у себи, а и како би кад потиче из тако добrog народа“. Због свега тога он га је одликовао орденом Светог Саве трећег степена и пожелео њему и његовој породици сваки благослов од Бога са жељом да и даље негује традицију неимарства у нашем народу. Месни парох о. Велибор Јовановић, без чијег даноноћног бдења над радовима они не би угледали крај, одливован је правом ношења првеног појаса.

Као и већина села по Србији, и Сараново је на листи села која изумиру. У њему се, ето, налазе две богоље посвећене Пресветој Богородици, и Њој се молимо да овде и свуда по Србији благослови и умножи Србе и напуни потомцима запустеле и оронуле домове њихових предака. ■

Драган Степковић

ВЕЛИКО ВОДООСВЕЋЕЊЕ СЛУЖБЕ ПРАЗНИКА БОГОЈАВЉЕЊА (6/19. ЈАНУАРА)

Превод с грчког, објашњења и тумачења мр НЕНАД РИСТОВИЋ

Чин великог водоосвећења служи се два пута у години: на навечерје (дан уочи) празника светог Богојављења Господа, Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа (Крстовдан) 5/18. јануара и на сам дан овога празника 6/19. јануара. На навечерје празника велико водоосвећење се обавља у припрати или на средини храма где је или стални извор или спремљена вода у једном или више судова, а на сам празник светог Богојављења или на извору, обали реке или језера или испред храма где се поставе судови са водом и докле се долази у свечаној литијској поворци.

За велико водоосвећење се припреми сто и на њему суд са водом и по потреби још један или више већих судова са водом поред стола. На сто се још стави гранчица или букет босилька за кропљење, а пред столом налоњ са књигом у којој је изложен чин великог водоосвећења (минеј за јануар, празнични минеј, велики требник, засебно штампана богојављенска служба или чин великог водоосвећења).

Чин великог водоосвећења обавља се на крају свете литургије – на навечерје празника литургије св. Василија Великог која почиње вечерњем, а на дан празника литургије св. Јована Златоустог – осим када се навечерје празника светог Богојављења догоди у суботу или у недељу; тада се велико водоосвећење на навечерје празника обавља у оквиру вечерња (које се онда обично служи пре подне, у наставку литургије св. Јована Златоустог), а на дан празника на крају литургије св. Василија Великог.¹

По заамвоној молитви јереј (односно најстарији од служашчих) узима ручни Крст, а ђакон (ако њега нема чтец или црквењак) кадионицу. Пред њима иду свећеноосци, а на сам дан празника светог Богојављења и носиоци барјака, литијског Крста и рипида. За то време појци, укључивши се и сами у поворку, поју.

¹ За разлику од оваквог правила јерусалимског типика, цариградски типик предвиђа чин великог водоосвећења на дан празника светог Богојављења на крају јутрења по певању великог славословља. Но ниједан типик не предвиђа какав би био почетак великог водоосвећења уколико из неког разлога не би било литургије, односно уколико се водоосвећење морало служити самостално, било на навечерје било на сам дан празника светог Богојављења. Према општим богослужбеним правилима тај почетак би био возгласом *Благословен је Бог наш...*, затим би се читало што је уобичајено на почетку сваког богослужења (*Слава Теби, Боже наш...*, *Царе небески...*, Трисвето и др.), а после возгласа *Јер Твоји су царство, сила и слава...* певале би се стихире 8. гласа и све даље по доле изложеном поретку великог водоосвећења.

САМОГЛАСНЕ СТИХИРЕ²
(Софронија, патријарха јерусалимског),³
глас 8,

прву три пута, а другу и трећу по два пута:

Глас Господњи разлеже се над водама: „Ходите сви, примите Духа мудрости, Духа умности, Духа страхопоштовања према Богу,⁴ јер – Христос се јави!“

Данас се освећује природа воде и Јордан се раздељује [на двоје] и зауставља ток својих струја гледајући Господара како се погружава.

Као човек дошао си на реку, Христе Царе, и попут слуге похитао си да примиш крштење из Претечиних руку, Добри, због наших грехова, Човекољупче.

Слава..., И сада...,

исти (8.) глас:

На глас онога који је у пустињи викао: „Припремите Господу пут!⁵ дошао си, Господе, узевши обличје слуге,⁶ да тражиш крштење, иако ниси упознао грех. Видевши Те, воде се уплашише,⁷ а Претеча задрхта и повика: „Како светилька да просветли Светлост? Како слуга да положи руку на Господара? – Освети мене и воде, Спаситељу, који уклањаш грех света!“

После стихира бива читање паримија.

ЧИТАЊЕ ИЗ КЊИГЕ ПРОРОШТВА ИСАИЈИНОГ
(гл. 35,1-10)

[Овако говори Господ]: „Нека се обрадује жедна пустиња! Нека се развесели и процвета као крин сува земља! Процветаће и олистаће и развеселиће се Јорданска пустиња да ће јој се дати слава Либана и част Кармила. Онда ће мој народ увидети славу Господњу и узвишеност Божју. Ојачајте онемоћале руке и очврсните ослабела колена па реците малодушнима мишљу: Будите јаки и не бојте се! Бог наш даје накнаду! Накнаду даће кад буде дошао и донео нам спас. Тада ће слепи прогледати а глуви прочути. Тада ће хром скакутати као јелен а муџавима ће говор постати јасан. У пустињи ће избити вода и потећи ће жедном земљом. Безводно место ће постати росна ливада и у жедној земљи појавиће се извор. Ту ће бити трстика и баре – радост за птице и станиште сиринима. Ту ће бити чист пут који ће се звати свети пут. Нечисти њиме неће проћи, нечистоме ту неће бити пута. Који буду ишли њиме, и да су се изгубили, неће залутати. Ту неће бити лавова, нити ће опасне звери туда пролазити и ту се наћи, него ће они који су избављени и ради Господа сабрани ићи и враћати се њиме. Они ће долазити на Сион у радости и весељу и радост ће им вечно бити над главама. Хвала, радост и весеље ће их сасвим испунити, а болест, жаљост и уздисање ће ишчезнути.“

2 Ове песме се и у грчкој и у цркенословенској служби називају тропарима, иако се све осим прве већ налазе на првом часу и тамо у грчкој служби називају самогласним стихирама. Будући да се оне у српском православном народно-црквеном појању певају попут самогласних стихира 8. гласа, означавамо их као такве.

3 Св. Софроније Јерусалимски (патријарх 634–638), са надимком Софијста (јер је пре него се замонашио био учитељ реторике), поред свога рада на побијању моноенергизма, те писању хомилија и хагиографских списка, бавио се, врло интензивно, писањем поезије, претежно песничким саставима на хришћанске теме за слободно читање у класичној форми (анакреонске оде, епиграми) и нешто мање литургијским песништвом (химнографијом). Приписује му се састављање часовна на навечерје Божића и Богојављења, али није извесно које су све стихире на њима његово дело. Св. Софронију се приписује и састављање поретка великог водоосвећења (в. ниже бел. 12).

4 *Исаја* 11,2.

5 *Исаја* 40,3; исп. *Матије* 3,3; *Марко* 1,3; *Лука* 3,4; *Јован* 1,23.

6 *Филипљанума* 2,7.

7 *Пс.* 76/77,17.

Богојављење у Крагујевцу 1992. године

ЧИТАЊЕ ИЗ КЊИГЕ ПРОРОШТВА ИСАЈИНОГ (гл. 55,1-13)

[Овако говори Господ]: „Сви који сте жедни дођите на воду и који год немате новца дођите и без новца и плаћања купите и једите и пијте вино и уље. Зашто да трошите новац на оно што није хлеб и свој труд на оно што није сито? Мене послушајте и добро ћете јести и душа ће вам се наслаживати благодетима. Приклоните своје уши и следите Моје путеве, послушајте Ме и душа ће вам живети у благостању. Завештају вам вечни Завет, светиње које сам поверио Давиду. Та њега сам учинио [Својим] сведочанством међу незнабошцима, поглаварем и заповедником незнабошцима. Ево, [Израиљу], незнабошци који те не знају призывају те и народи који те нису познавали дохриће теби – због Господа, Бога твога и Свеца Израиљевог – јер Он се прослави.⁸ Тражите Господа док се може наћи, зовите Га кад вам је близу. Нека безбожник остави своје путеве, а безаконик своје науме. Вратите се Господу и Он ће вам се смиловати. Завапите Mu и Он ће вам великодушно опрости грехове. Јер Моје намере нису као ваше намере, нити су Моји путеви као ваши путеви – говори Господ – него колико је небо далеко од земље толико је Мој пут далеко од вашег пута и Моје мисли од ваших размишљања. Као што киша или снег не престаје да пада са неба док не натопи земљу, а она се оплоди, озелени и дâ семе сејачу и хлеб за храну, тако се Моја реч кад изађе из Мојих уста не враћа Мени без плода – док не изврши што сам зажелео и не подупре Моје путеве и Моје наредбе. У радости ћете отићи и у весељу се поучити. Горе и хумови ће скакати, а дрвеће у пољу ће пљескати, с радошћу вас прихватајући. Уместо трња рашће чемпрес, а уместо коприве мирта. То ће бити вечан и непролазан белег – [на част] Господу.“

⁸ Излазак 15,1 и даље.

ЧИТАЊЕ ИЗ КЊИГЕ ПРОРОШТВА ИСАЈИНОГ
(гл. 12,3-6)

[Овако говори Господ]: „Захватите се радошћу воду са извора спасења! У тај дан рећи ћете: Песном славите Господа! Призывајте име Његово! Објавите унаоколо незнабошима славна дела Његова! Песном прославите име Господње, јер учини узвишена дела! Објавите их по свој земљи! Радујте се и веселите се становници Сиона, јер се посред њега узвиси Светац Израиљев!“

Одмах затим

ПРОКИМЕН апостола, глас 3:

Господ ми је светлост и спас – кога да се бојим? (Пс. 26,1)

Стих (исто): Господ је заштитник муга живота – од кога да страхујем?

ЧИТАЊЕ ИЗ ПРВЕ ПОСЛАНИЦЕ КОРИНЋАНИМА

СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

(гл. 10,1-4 = зач. 143)

[Браћо!] Не бих хтео да вам остане непознато да су сви наши очеви били под облаком и сви прошли кроз море⁹ и [тако] сви у облаку и мору крштени на [име] Мојсија, а [затим] сви јели исто духовно јело и сви су пили исто духовно пиће;¹⁰ пили су, наиме, из духовне стене која их је пратила, а та стена је била Христос.

Овде по обичају бива кађење.

АЛИЛУЈА, глас 4.

Загрме Бог славе. (Пс. 28,3)

Стих (исто): Глас Господњи над водама, Господ над водама силним.

ЧИТАЊЕ ИЗ СВ. ЈЕВАНЂЕЉА ПО МАРКУ

(гл. 1, 9-11 = зач. 2)

У оно време додги се да дође Исус из галилејског [града] Назарета на Јордан Јовану да Га крсти. У тренутку када је изашао из воде виде како се отварају небеса и како Дух у виду голуба силази на Њега, а са неба се зачу глас: „Ти си Мој љубљени Син Кome сам указао Своју благонаклоност!“

Затим ћакон или уколико њега нема јереј говори велику јектенију (**У** миру помолимо се Господу...) закључно са За оне који плове... одакле се додају следеће прозбе водоосвећења:¹¹

Да се ова вода освети силом, дејством и силаском Светога Духа – помолимо се Господу!

Да на ову воду сиђе очишћујуће дејство надсушне Тројице – помолимо се Господу!

Да се [овој води] подари благослов Јордана – благодат одрешења [грехова] – помолимо се Господу!

Да брзо бајмимо под ноге Сатану и осујетимо сваку подлу и непријатељску намеру – помолимо се Господу!

Да нас Господ Бог избави од сваког противничког настраја и искушења и учини нас достојним обећаних блага – помолимо се Господу!

Да се силаском Светога Духа просветлимо светлошћу [бого]познања и побожности – помолимо се Господу!

9 Излазак 13,21-22; 14,22.

10 Исто 16,35; 17,6.

11 У грчкој служби ових прозби је једанаест, а у црквенословенској четрнаест, при чему су две сасвим нове, док је једна понављање прве и треће прозбе (коју имају обе службе) у сакраћеном облику у оквиру једнe („Да Господ Бог пошаље благослов Јордана и освети ову воду“). Ту прозбу смо као сувишно понављање испустили, а друге две којих нема у грчкој служби смо задржали („Да брзо бајмимо под ноге Сатану...“ и „Да нас Господ Бог избави од сваког противничког настраја...“).

Да ова вода буде дар освећења, опроштај грехова, лек за душу и тело и на прикладну корист у свакој прекој потреби – помолимо се Господу!

Да уз помоћ ове воде задобијемо вечни живот – помолимо се Господу!

Да се [ова вода] покаже заштитом од свих настојања видљивих и невидљивих непријатеља – помолимо се Господу!

За оне који [ову воду] захватају и узимају ради освећења својих домова – помолимо се Господу!

Да [ова вода] пружи очишћење души и телу свима онима који је с вером захватају и пију – помолимо се Господу!

Да пијући ову воду будемо удостојени да се испуни освећењем невидљивом појавом Светога Духа – помолимо се Господу!

Да Господ Бог услиши глас којим му се ми грешни молимо и смилује нам се – помолимо се Господу!

Затим се настављају преостале прозбе велике јектеније Да нас избави..., Заштити, спаси..., Пресвету, пречисту...

Док ђакон говори јектенију јереј тихо чита молитву; уколико нема ђакона те јереј говори јектенију, онда појди поју Теби, Господе дуже („велико“), док јереј не прочита молитву:

Господе Исусе Христе, Сине Јединче у наручју Оца, истински Боже, Изворе живота и бесмртности, Светлости од Светлости! Ти си дошао у свет да га просветлиш, па нам расветли разум Својим Светим Духом. Прими нас који Ти исказујемо величање и захвалност за Твоја чудесна и силна дела, вековима чињена, и за Твоју спасоносну промисао коју си показао у недавно време када си узео на Себе нашу немоћну и бедну природу и спустио се до положаја слуге – Ти који си Цар свих. Штавише, иако безгрешан, прихватио си да примиш крштење у Јордану из руке [Свога] слуге да би нам, осветивши природу воде, отворио пут ка препорођењу водом и Духом и да би нас вратио првобитној слободи [од греха]. Спомињући овим празновањем то божанствено тајанство, молимо Те, Човекољубиви Господару: покропи нас, Своје недостојне слуге, по Свом обећању, чистом водом – даром Твога милосрђа. Да молба коју Ти ми грешни [упућујем] над овом водом буде пријатна Твојој доброти и да преко ње буде подарен Твој благослов нама и свemu верном народу Твоме, на славу Твога светог и поштованог имена. Јер Теби доликује свака слава, част и поштовање са Твојим беспочетним Оцем и свесветим, добрым и животворним Духом – сада и увек и у векове векова. Амин!

Затим јереј наглас говори ову молитву Софронија, патријарха јерусалимског:¹²

Надсушна, предобра, пребожанствена, свесилна, свевидећа, невидљива, недокучива Тројице, Творче разумних бића и словесних приroda, сушта Доброто, неприступна Светлости која просветљује сваког човека који долази на свет! Обасај мe, Свог недостојног слугу, просветли око мoga разума да бих био у стању да опевам Твоје неизмерно доброчинство и моћ! Да буде прихваћено мольење које ти [упућујем] за народ који овде стоји, тако да моје погрешке не спрече Твога Светога Духа да дође овде, но допусти ми и сада, Предобри, да Ти без осуде кличући говорим:¹³

Славимо Те, Човекољубиви Господару, Сведржитељу, превечни Царе! Славимо Те, Саздатељу и Створитељу свега! Славимо Те, Сине Божји Јединче, [рођени] без оца од Мајке, а без мајке од Оца! Претходног празника¹⁴ видели смо Те као нејако детенце, док Те овог сада гледамо као одраслог [човека] а савршеног Бога од савршеног Бога – [тако] си [нам] се јавио.

12 У грчком тексту службе стоји овај наслов и молитва (боље речено химнично-беседнички молитвени увод) која следи, док у црквенословенском тексту службе тога нема, него одмах стоје речи *Велики си, Господе...* те се грчки текст службе добрым делом не подудара са црквенословенским. Ово је тим пре неразумљиво јер се управо због ове дуге молитве велико водоосвећење приписује св. Софронију Јерусалимском (в. горе бел. 3). Мада се принципијелно држимо црквенословенског богослужбеног текста и поретка у случају размишљања са грчким (осим тамо где постоји посебна српска богослужбена пракса), ову молитву, због изузетне лепоте, уносимо у овај превод великог водоосвећења. Досадашњи преводи овога чина не дају овај текст нити указују на њега.

13 Ову молитву смо рашчланили у пасусе како да бисмо истакли целине у тексту, тако и да бисмо у овој прилично дугој молитви, коју један свештеник треба што гласније и разговетније да прочита, назначили где је згодно направити кратку паузу.

14 Мисли се на Божић; након седмодневног попразништва Божића и дана Обрезања Господњег, који је на известан начин део божићног празновања, одмах почиње шестодневно претпразништво Богојављења.

Данас је време за празновање и хор светих нам се придружује и анђели с лјудима заједно светкују. Данас је благодат Светога Духа сишла на воду. Данас је изгрејало незалазно Сунце и свет је обасјан светлом Господњим. Данас Месец сјајним зрацима сија свету. Данас светлозарне звезде блиставошћу свога сјаја красе васељену. Данас облаци капљу са неба кишу праведности човечанству. Данас Нестворени добровољно прихвата [на Себе] полагање руке Свога створа. Данас Пророк и Претеча припрема долазак Господару, али док стоји пред Њим дрхти јер види Божје снисхођење према нама. Данас воде Јордана постају исцелујуће доласком Господњим. Данас се цела творевина напаја тајanstvenim струјама. Данас се људски преступи перу водама Јордана. Данас се људима отвара Рај и Сунце правде¹⁵ нас обасјава. Данас се доласком Господњим горка вода претвара у најслађу, као [некада] она под Мојсијем [Израиљском] народу.¹⁶ Данас смо се решили старог туговања и спасени смо као нови Израиљ. Данас смо се ослободили мрака и обасјани смо светлошћу богопознања. Данас се јављањем Бога нашег рашишћава тмина [која је прекривала] свет. Данас сва творевина сија од вишње светlostи. Данас се поништава заблуда и Господарев долазак нам отвара пут ка спасењу. Данас заједно празнују они горе и они доле и повезани су они доле са онима горе. Данас православни у радости прослављају свештену и величанствену светковину. Данас Господар хита на крштење да узведе човека на висину. Данас се Онај који није погнут сагиње пред слугом да би нас ослободио ропства. Данас смо купили Царство небеско, а Царству Господњем неће бити краја. Данас земља и море деле радост света и свет је испуњен весељем.

Видеше те воде, Боже, видеше те воде и уплашише се.¹⁷ Јордан устукну¹⁸ угледавши Огањ Божанства¹⁹ како телом силази и улази у њега. Јордан устукну посматрајући како Дух Свети у виду голуба силази и облеће око Тебе. Јордан устукну гледајући како Невидљиви поста видљив, како се Творац оваплоти, како Господар [узе] обличје слуге. Јордан устукну, а горе заиграше²⁰ посматрајући Бога у телу. Облаци пустише глас²¹ дивећи се Ономе који је дошао – Светlostи од Светlostи, истинском Богу од истинског Бога – јер гледају данашње Господарево славље – како у Јордану потапа смрт [насталу] због непослушности,²² жалац заблуде и омчу Пакла, и дарује свету крштење за спасење.

Стога и ја, Твој грешни и недостојни слуга, износим Твоја величанствена чудеса, са страхом Ти се молећи и у скрушености Ти кличући:

Затим повиšеним гласом, три пута, сваки пут подижући руке,²³ говори:

Велики си, Господе, и чудесна су Твоја дела, и нема речи којом се могу опевати Твоја чудеса!²⁴

Затим наставља молитву:

Ти си по Својој воли све првео из небића у биће, Ти Својом моћи држиш сву творевину, Ти Својом промишљу управљаш светом. Ти си од четири стихије²⁵ саставио творевину, Ти си

15 *Малахија* 4,2.

16 *Излазак* 15,22 и даље.

17 *Пс.* 76/77,17.

18 *Пс.* 113/114,3.

19 *Пон. закони* 4,24; *Јеврејима* 12,29. Старозаветна идеја о Богу као огњу који пројди у контексту Христовог крштења у Јордану јавља се врло рано у патристичкој литератури (у *Разговору са Јудејцем Трифоном* св. Јустина Философа, затим у једној беседи св. Прокла Цариградског) и одатле је прешла и у богојављенске химне.

20 *Пс.* 113/114,3-4.

21 *Пс.* 76/77,17.

22 *Римљанима* 5,19.

23 Ни у грчком ни у цркенословенском тексту службе нема упутства о подизању руку, али је оно у пракси, па га стављамо у наш текст упутства на овом месту великог водоосвећења.

24 Цркенословенски текст службе не наводи никакво одговарање на ове речи, али је уобичајено да се иза њих пева *Амин* (и то тзв. велико, односно по свечаној мелодији). Грчки текст службе такође не даје никакву назнаку у тексту великог водоосвећења, али у напоменама о типику за велико водоосвећење и целокупну службу празника Богојављења стоји да се иза ових речи пева *Слава Теби, Господе, слава Теби*.

25 Можда би било разумљивије рећи „елемента“, што је од латинског превода *elementa* за грчко *stoixēia* које је у цркенословенском задржано у оригиналу, али у данашњем српском има специфично значење сировости и непредвидивости природних сила. Схватање о четири елемента од којих је састављен свет потиче од старогрчког философа и песника Емпедокла (V век пре Хр.). Ово схватање су прихватили и заступали стари хришћански оци, мада нису знали његовог зачетника (тако га налазимо у Шестодневу св. Василија Великог стављено у заслугу Платону).

[уређио] четири [годишња] доба и [тако] украсио [годишњи] круг. Све духовне сile дрхте од Тебе, Сунце Ти пева, Месец Те слави, звезде Ти се клањају, светлост Те слуша, бездани од Тебе страхују, извори Ти служе. Ти си небо распостро као кожу, Ти си земљу учврстио на водама, Ти си море оградио песком, Ти си излио ваздух за дисање. Анђеоске сile Ти служе, хорови архангела Ти исказују поштовање, многооки херувими и шестокрили серафими заклањају лица у страху од Твоје неприступне славе док стоје и облећу око [Тебе]. Јер Ти си Бог који се не може описати, који нема почетка и који се не може исказати. Ти си, Господару, дошао на земљу и узевши обличје слуге постао си једнак људима, јер у Свом сасећајном милосрђу ниси могао да гледаш како људски род трпи тиранију ћавола, него си дошао и спасао нас. Прослављамо [ту] благодат, објављујемо [ту] милост, не скривамо [то] доброчинство. Дао си слободу породу наше природе, а Својим рођењем си осветио девичанску утробу. Сва природа слави Твоје јављање. Јер Ти си се, Боже наш, јавио на земљи и боравио међу људима. Ти си осветио јорданске струје пославши са неба Свог Свесветог Духа и смрскао си главе змијама које су се онде гнездиле.²⁶

Затим говори, три пута, сваки пут руком благосиљајући воду:

Стога, Човеколубиви Царе, и сада дођи и освети ову воду силаском Свога Светога Духа!²⁷

Затим наставља молитву:

И дај јој благослов Јордана – благодат опроштења [грехова]. Учини је извормом бесмртности, даром освећења, разрешењем сагрешења, заштитом од болести, погубном за демоне, неприступном за непријатељске сile, испуњеном анђеоском моћи. [Дај] да свима који је захватају и пију буде на очишћење душе и тела, на исцељење страсти, на освећење дома, на корист у свакој прекој потреби. Јер Ти си Бог наш који си водом и Духом обновио нашу природу овешталу грешком. Ти си Бог наш који си у време Ноја водом потопио грех. Ти си Бог наш који си кроз море, преко Мојсија ослободио јеврејски народ из Фараоновог ропства. Ти си Бог наш који си разре-

26 Пс. 73/74,13. Повезивање Христовог крштења са исаламском сликом Божјег гажења глава водених змија врло рано се јавља у патристичкој литератури (најпре у Оригеновим *Коментарима на Јеванђеље по Јовану*, затим код св. Кирила Јерусалимског, Дидима Слепог, св. Епифанија Кипарског и Теодорита Кирског) одакле су је преузели аутори химни празника Богојављења.

27 Уобичајено је да сваки пут на крају ове прозбе појди одговарају *Амин*, мада о томе нема никаквог помена у служби – исп. горе бел. 24.

зао стену у пустињи те је потекла вода и излили се потоци и Твој жедни народ утоли жеђ. Ти си Бог наш који си преко Илије водом и ватром одвратио Израиљ од Ваалове заблуде.

Затим три пута говори:

Ти и сада, Господару, освети ову воду Духом Својим Светим!²⁸

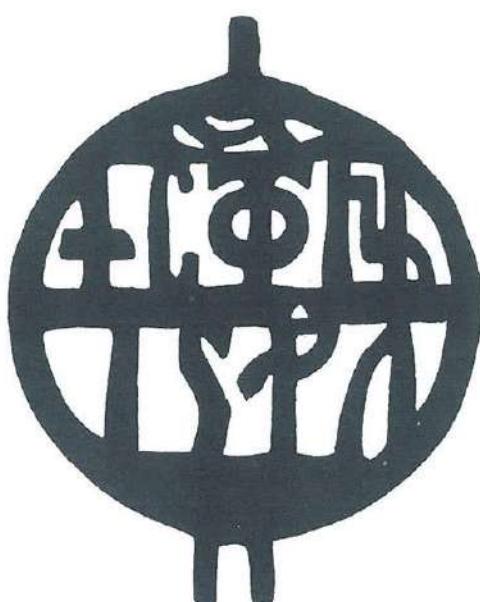
Затим наставља молитву:

Свима који је дотичу, који је пију и који се њоме помазују дај освећење, очишћење, здравље и благослов.²⁹

Спаси, Господе, Своје верне слуге међу онима који су нам власти³⁰ и сачувај их у миру под Својим окриљем, покори под њихове ноге сваког непријатеља и противника и даруј им што моле за Своје спасење и за вечни живот.

Сети се, Господе, свјатјешег³¹ патријарха (или високопреосвештеног митрополита или преосвештеног епископа) нашег (по имену), свега презвитества, у Христу ђаконства и сваког свештеног чина, и народа који овде стоји, као и наше браће који су из оправданих разлога одсутни, и смилуј се њима и нама по Својој великој милости.

Да и стихије³² и анђели и људи, и видљиви и невидљиви, славе Твоје свесвето име, са Оцем и Светим Духом, сада и увек и у векове векова!

Појци: Амин!

Јереј: Мир свима!

Појци: И духу твоме!

Јереј (или, уколико саслужује, ђакон): Главе ваше приклоните Господу!

Појци: Теби, Господе! (дуже, „велико“, а јереј тихо чита молитву:

Приклони Своје ухо и услиши нас, Господе, који си прихватио да се крстиш у Јордану и осветио воду, и благослови све нас који смо приклонили своје вратове у знак да смо Твоје покорне слуге, и удостој нас, Господе, да се испунимо Твога освећења пијући ову воду и кропећи се њоме, те да нам она буде на здравље душе и тела.

Затим јереј гласно говори возглас:

28 Појци обично сваки пут на ову прозбу одговарају Амин као и у претходна два случаја – исп. горе бел. 24 и 27.

29 Текст грчке и црквенословенске службе се разликују у томе како су поређани индиректни и директни објекти у овој реченици, мада су истоветни и једнак им је број.

30 Текст ове молитве је нешто другачији у оригиналу (помињу се владар, односно владарски пар) и уз њу стоји упутство да се говори три пута, но то није у садашњој пракси у Српској цркви. Овакав компромисан текст (са спомињањем само верујућих на власти) би, сматрамо, био погоднији од потпуног изостављања молитве за власти (како се често чини), што није исправно јер се Црква још од старине увек молила за власт ма која она била.

31 Тако црквенословенски (дословно најсветијег) које због устаљености задржавамо.

32 Види горе бел. 25.

Јер Ти си освећење душа и тела наших и Теби одајемо славу, захвалност и поштовање, са Твојим Оцем и Твојим свесветим, добрим и животворним Духом, сада и увек и у векове векова!

Пошто појци одговоре Амин јереј Часним Крстом благосиља воду, а затим, држећи га обема рукама у управном положају, потапа га у воду и вади из ње појући

ТРОПАР ПРАЗНИКА, глас 1:

Када си се, Господе, крштавао у Јордану објављено је поштовање [Бога у] Тројици, јер Очев глас је сведочио за Тебе, називајући Те љубљеним Сином, а Дух у виду голуба потврђивао је истинитост [Његових] речи. Јавио си се и просветлио свет, Христе Боже, слава Ти!

На исти начин јереј и по други пут знаменује воду, појући тропар празника још два пута. Потом, пребацитивши Часни Крст у леву руку, узима десном гранчицу или букет босилька и пошто је покваси у освећеној води крстолико благосиља на све четири стране.³³

Тада остали клирици и народ прилазе јереју који је обавио водоосвећење и целивају Часни Крст, а он их крстолико кропи по глави босильком поквашеним у освећеној води. Из тога сви попију мало освећене воде. За то време појци поју тропар празника.³⁴

Када сви присутни буду освећени кропљењем и пијењем освећене воде јереј се враћа у олтар, док појци поју – на навечерје празника – самогласну стихиру,

глас 6:³⁵

Опевајмо, верни, величину Божјега старања: поставши човек због нашег преступа, иако чист и неупрљан, очишћава се нашим очишћењем у Јордану, освећујући мене и воду и газећи главе змијама у води.³⁶ Захватимо, браћо, воду с радошћу,³⁷ јер онима који је с вером захватају Христос невидљиво даје благодат Духа, као Бог и Спаситељ наших душа.

На сам пак дан празника светог Богојављења на овом месту поје се тропар из осме оде првог канона празника (Господина Козме),³⁸

глас 2:

Објава [божанске] Тројице додорила се на Јордану, јер Отац, глава божанске природе, огласи се „Овај што се крштава Мој је љубљени Син“³⁹ а Дух сиђе на Једнаког Му [по божанству]. Њега народи благосиљају и преузвисују у све векове.

Затим се поје Благословено да је име Господње од сада до века (три пута) и света литургија се завршава на уобичајени начин. Отпуст (као и на осталим богослужењима празника светог Богојављења) почиње речима Христос, истински Бог наш, који је ради нашега спасења изволео да Га Јован крсти у Јордану...

³³ Уобичајено је да јереј том приликом говори кратке молитве: – Стаси, Боже, народ Свој и благослови имање своје, – Стаси, Боже, овај град (или ово село) и све оне који живе у њему, – Стаси, Боже, овај храм и оне који улазе у њега (уколико водоосвећење није далеко од храма, иначе неку другу, пригодну молитву), – Свагда, сада и увек и у векове векова, а појци на сваку одговарају Амин.

³⁴ У грчкој служби стоји да појци поју тропар празника по једанпут свака певница, а затим једанпут заједно – на навечерје празника, а на сам дан светог Богојављења заједно поју кондак празника (Јавио си се данас свету..., глас 4.). При томе пазе на темпо тако да појање траје док се сав народ покропи освећеном водом.

³⁵ У црквенословенској служби стоји, а у грчкој не стоји, да се испред ове стихире пева Слава..., И сада....

³⁶ Пс. 73/74,13. За стављање псаламског мотива Божјег гажења змија у води у контекст Христовог крштења у Јордану види горе бел. 26.

³⁷ Исаја 12,3.

³⁸ Св. Козма (VIII век) зван Мелод, Агиополит (Светоградац) или Јерусалимац – јер је дуго био монах манастира преподобног Саве Освећеног код Јерусалима, и Мајумски – јер је потом био епископ у феничанском граду Мајуму. Био је нераздвојан друг препод. Јована Дамаскина са којим се заједно школовао, заједно подвизавао и заједно бавио химнографским радом. Један је од главних представника химнографског жанра канона. С обзиром да је за учитеља у писању литургијске поезије имао извесног Козму званог Старији, то није сигурно коме Козми припадају који химнографски састави. Нека новија испитивања литургијских рукописа аутора Богојављенског канона чак стављају у VI век.

³⁹ Матеј 3,17; исп. Марко 1,11; Лука 3,22.

НАПОМЕНА ПРИРЕЂИВАЧА

У лицу блажене успомене епископа др Саве пре свега, али и преко око њега окупљених врсних зналаца, у издавачкој продукцији Српске цркве и Шумадијске епархије вођена је врло видљива брига о византијској химнографији која и данас чини темељ православног богослужења. Литургија, тиме и византијско црквено песништво, били су научне дисциплине којима је владика Сава током више од четири деценије давао препознатљив допринос. Подсећамо на докторску дисертацију о *Тицику архијескога Никодима*, па на објављивање *Васкрсног Октоиха* (према преводу епископа Иринеја Ђирића), на капиталну фототипију *Минеја* или на *Молитвене кричи* Кипријана Керна. Да ли су заборављене његове расправе о заамовним молитвама и византиј-

ским позајмљеницама у Србљаку. Многи не памте да се у нас веома мало знало о Мајендорфовом или Шмемановом богословљу док преводи њихових књига и текстова нису објављени у Крагујевцу непосредним старањем бладике Саве. У последња три годишта угледног Патријаршијског календара Црква објавио је теолошке анализе богослужбених песама о Благовестима и Божићу, односно кондака Романа Мелода које, иако врх православног богословља, код нас нису нашли на одговарајући одјек. У заоставштини су остали врло заокружени пројекти енциклопедијског и лексикографског карактера о православном богослужењу, то јест из литургике.

Као што се старава да богату литургичку заоставштину ранијих времена учини доступном савременицима, епископ Сава је чинио велике напоре, додајући просвећеном меценству племенитост и разумевање православца, да нови научни резултати буду укључени у наш богослужбени корпус. Најбољи резултати на овом плану остварени су кроз сарадњу са младим научником - класичним филологом mr Ненадом Ристовићем (Катедра за класичну филологију Филозофског факултета у Београду). Ристовић је за издавачку установу Шумадијске епархије Каленић превео с грчког и претумачио *Службу Яразника Телесног рођења Господа, Бога и Спаситеља нашега Исуса Христоса*, чиме је на врло сврсисходан начин обележено двомиленијумско постојање хришћанства. Радови овог активног члана Цркве, познатог и признатог црквеног појда, о песници Касији, о Роману Слаткопојцу, односно његови преводи уносе у нашу стереотипну црквену периодику велико освежење. За Каленић Ненад Ристовић је првео и истумачио и Службу презника светог Богојављења Господа, Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа коју владика Сава није стигао да штампа. Канони ове Службе објављени су у календару Црква за 2001. годину, док чин Великог водоодвећења доносимо у овом броју Каленића.

Када се само ово зна, а епископ Сава је много више него што је овде поменуто учинио за реафирмацију византијске црквене и богослужбене поезије, јасно је да овај српски архијереј није био противник византијске традиције, што се врло често може чути у "црквеној јавности". Додуше, био је непомирљиви противник помодних новотарија и оштар критичар оних који су, из незнања и недобронамерности - свеједно, занемаривали и потискивали наше богослужбено благо произашло из једне богонадахнуте заједнице са мајком Византијом.

Прилог историји српских манастира у XIX веку

МИТРОПОЛИТ СРПСКИ МИХАИЛО - ПОШТОВАЛАЦ ПИСАНЕ РЕЧИ

Време митрополита Михаила је и време књиге, односно духовног и културног препорода српског народа

У сваременој историографији неоправдано је запостављена и скоро неистражена просветна и поучитељна улога манастира у Србији током 19. века. Бројни истраживачи указивали су на чињеницу да су у то време окосница духовног и културног живота чинили манастири на подручју Карловачке митрополије. То је у највећој мери тачно, имајући у виду политичке прилике у Србији: пре свега династичка борба око престола, ратови са Турцима, настојање да се добије црквена самосталност са српским епископима и митрополитима, немаштина и друго. Оновремени манастири у Србији су ипак одиграли значајну улогу, можда чак и пресудну за духовну, културну и националну будућност српског народа на тим просторима. Велики историјски залог да српски манастири остану оно што су вековима били, припада митрополиту Србије Михаилу (1859-1881) и (1889-1896), једном од најобразованијих људи тог времена. Као љубитељ књиге и науке уопште, овај мудри првојерарх знао је утицај и значај писане речи, а исто тако и улогу манастира у целокупном духовном животу српског народа. У Митрополитско-патријаршијском архиву у Београду сачуван је један број аутентичних сведочанстава из тог времена који говоре о митрополиту Михаилу и другим културним посленицима, посебно игуманима и манастирским настојатељима, и њиховој борби за књигу као лучношту српске постојаности и будућности.

Страни истраживачи и путописци који су у другој половини 19. века боравили у Србији оставили су нам податке о броју епархија, протопопија, свештеника, цркава, манастира, калуђера и осталих културно-историјских добара српског народа. М. А. Ubicini наводи да су 1867. године у Србији постојале четири епархије, 20 протопрезвитери-

јата, 15 викаријата, 583 свештеника и 17 ђакона. Храмова је било 404; од тога 319 цркава, 28 капела и 44 манастира.¹ За исту годину (1867) W. Denton бележи да у Србији има 656 свештених лица, 45 манастира и 126 калуђера.² Митрополит Михаило, најпознанија личност тог времена, наводи да 1874. године у Кнежевини Србији постоји 691 парохија, 731 свештенослужитељ, 373 цркве, 25 капела, 41 манастир и 138 калуђера.³

Архијерејски сабор Српске православне цркве на свом заседању од 12. октобра 1870. године донео је одлуку да се изнађу решења за побољшање духовног и материјалног стања манастира и монашких лица у Србији. Да би се дошло до правог решења, разаслат је свим манастирима циркулар са три питања на која је требало манастирске старешине са својим братством у што краћем времену да дају одговор и да тај одговор доставе Епархијској конзисторији.⁴ Једно од питања је гласило: „Како побољшати морално и материјално стање манастира и монаштвујућих лица?“ На то питање је старешина манастира Раче архи-

мандрит Константин у свом одговору, поред осталог, рекао и ово: „Када би се у нашим манастирима уредиле и снабделе духовне библиотеке, отада би се монашка лица, прочитавајући приљежно важне духовне књиге ползовала и усавршавати могла, нарочито млађи људи.“⁵ Игуман манастира Никоља, Василије, сматра „да би се материјално и морално стање монаштвујућих лица побољшало најужније је да се баве са науком“.⁶ Исто предлаже и игуман Хрисант, старешина манастира Свети Роман, који истиче потребу подизања школа у којима би се „више божанске науке предавале, од Библије са старословенским језиком, од Кормчије, правила црквеног по уставу правила од светих преподобних отаца“.⁷ Из манастира Суводола стигао је предлог игумана Кирила са братством у коме они истичу потребу „заведења“ (школа) у којима би се „поред духовних најважнијих предмета“ и друге науке изучавале.⁸

У поменутом архиву сачуван је и део грађе који казује да су поједини манастири пратили издавачку делатност Срба преко Саве и Дунава. Архимандрит манастира Раванице Стефан упутио је 12. октобра 1873. године писмо митрополиту Михаилу у коме му препоручује „Вечити календар блаженопочившага Захарии Орфелина, печатниј во Виене 1783. Катором много полезних податков обретаесја, а некија и од конца мира сушествованиј буду“. Даље архимандрит Стефан каже да ова књига има 400 страна и да би било добро да се она „на прости српски језик преведе“. Већ 17. октобра митрополит Михаило моли архимандрита манастира Раванице да му достави Орфелинов „Вечити календар“ на „посмотреније“. Календар је достављен митрополиту Михаилу 22. октобра 1873. године, а 12. марта 1874. митрополит је вратио „Вечити календар“ манастирској библиоте-

ци са писмом у коме, поред осталог, каже „да осим неколико предмета кои би и сада били од користи, други нису за садашње време, те пото- ме држимо да није време правити га и издавати“. ⁹

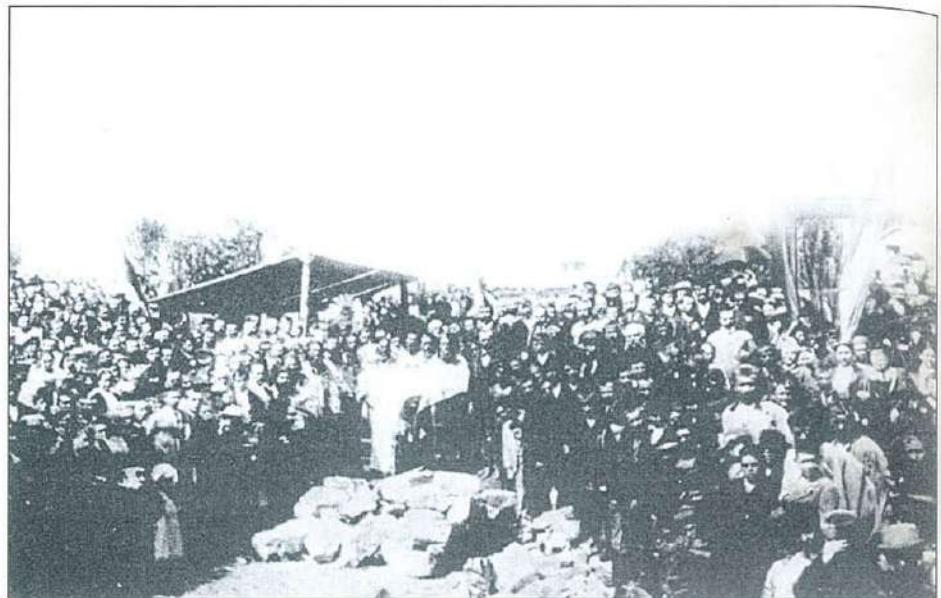
Још раније, 13. августа 1873. године, „најменши раб Х. Стефан“, архимандрит манастира Раванице, препоручио је митрополиту Михаилу једну књигу за превод и издавање. „Наиђо у овдашњој библиотеци на књигу К Серблем посланије из Москве, труковану у Лайпцигу 860.“ „Ова књига“, наставља у писму митрополиту Михаилу архимандрит Стефан, „говори о нама Србима и препуна је добрих савета. О, кад би се ова књига по народу нашем умно- жила, не само што би се боље по- правили, у стеченој слободи, и боље је уживали: Но што би напредни били и већу просветују стеклиј. Када би се по њој управљали. Она ми се тако допала, да не могу пропустити, да ово моје задовољство Вама до- ставим.“ ¹⁰ У свом одговору од 19. августа 1873. године митрополит Михаило је затражио од настојатеља Стефана да „посланије то из Москве Србима, које припада библио- теци вашеј обитељи пошаљете и на прочитање“. После три дана, 21. ав- густа, ова књига је упућена митро- политу Михаилу. ¹¹

Архимандрит Василије, старе- шина манастира Благовештења, у писму од 10. априла 1871. године моли митрополита Михаила да му на- бави за потребе манастира „књигу Кормчију“ из Русије. ¹²

Игуман манастира Горњака Сава, актом број 38 од 6. марта 1867. године, извештава Београдску кон- зисторију да је књига о „Монаше- ству епископа“ у осам комада, које је „архимандрит крушкиј у Далма- цији Г. Атанасије Чурнић с руског на сербски језик превео, примио за које је П. К. и новац у 64 гр. чар. или 16 цванц. пошаљела“. ¹³

Управа манастира Каленића, од-носно игуман Теофило, упутио је 4. децембра 1863. године молбу Бео- градској конзисторији да му одобри исплату из манастирске касе у виси- ни 22 # цесар. за „набављене књиге из Русије“. ¹⁴

Многи манастири у Србији били су током друге половине 19. века претплаћени за „Сербске београд- ске новине“ и друга издања тог вре- мена. Инспектор Правитељствене типографије потражује 1. фебруара 1844. године од Управе манастира

Митрополит Михаило освештава темеље Нове јајодинске цркве 17/30. маја 1897.

Раванице дуг из 1838. године у изно- су од 4 среб. форинта. ¹⁵ Управа манастира Љубостиње уплатила је 20. јануара 1846. године „Триод“ за који је дала 450 гроша. ¹⁶ У време насто- јатеља хаци Стефана (1860) мана- стир Витовница прибавио је следеће књиге: „Молебно пјеније“, „Пастир- ско поученије“ и „Поступак суд- скиј“. ¹⁷ Две године касније, 27. марта 1863, за време истог настојатеља овај манастир купио је књиге: „Ср- бљак“, „Црквени учитељ“, „Пропо- вједи црквене“ и „Законик за духов- ни суд“. ¹⁸ Управа манастира Горња- ка платила је 14. августа 1839. годи- не за један „Псалтир за дјецу“ 25 гроша. ¹⁹ Игуман грачанички Ири- неј моли 20. јануара 1871. године ми- трополита Михаила да за потребе манастира пошаље: „Апостол на ве- лико коло“, два „Часловца“ и „Слу- жењник“. Митрополит је доставио тражене књиге и известио игумана Иринеја 25. јануара 1871. године да исте коштају 4 цесарска дуката. ²⁰

Живан Ацијић из села Главице, Сте- фан Костић из села Бошњане, Вуч- ко Ђокић и Милија Жутић из села Г. Мутница, Гајо Симић из Лешја и Мита Милошевић из села Жалудов- ца дали су укупно 12 дуката у злату и 720 гроша за куповину дванаест књига „Житија светих“ за манастир Свету Петку. Поред ових књига, игуман манастира Света Петка, Јо- ван, поручио је још: „Пасхалију“, „Литургију светог Јована Златоу- ста“, „Литургију светог Василија Великог“ и „Литургију светог Гри- горија“. ²¹

Сви манастири у Србији током 19. века водили су бригу о набавци књига, посебно богослужбених. Ма- настири скромнијег имовног стања

добијали су књиге на поклон. Упра- ва манастира Велућа купила је 23. јануара 1846. године „Триод“ за који је дала 450 гроша. ²² У време насто- јатеља хаци Стефана (1860) мана- стир Витовница прибавио је следеће књиге: „Молебно пјеније“, „Пастир- ско поученије“ и „Поступак суд- скиј“. ²³ Две године касније, 27. марта 1863, за време истог настојатеља овај манастир купио је књиге: „Ср- бљак“, „Црквени учитељ“, „Пропо- вједи црквене“ и „Законик за духов- ни суд“. ²⁴ Управа манастира Горња- ка платила је 14. августа 1839. годи- не за један „Псалтир за дјецу“ 25 гроша. ²⁵ Игуман грачанички Ири- неј моли 20. јануара 1871. године ми- трополита Михаила да за потребе манастира пошаље: „Апостол на ве- лико коло“, два „Часловца“ и „Слу- жењник“. Митрополит је доставио тражене књиге и известио игумана Иринеја 25. јануара 1871. године да исте коштају 4 цесарска дуката. ²⁶ Живан Ацијић из села Главице, Сте- фан Костић из села Бошњане, Вуч- ко Ђокић и Милија Жутић из села Г. Мутница, Гајо Симић из Лешја и Мита Милошевић из села Жалудов- ца дали су укупно 12 дуката у злату и 720 гроша за куповину дванаест књига „Житија светих“ за манастир Свету Петку. Поред ових књига, игуман манастира Света Петка, Јо- ван, поручио је још: „Пасхалију“, „Литургију светог Јована Златоу- ста“, „Литургију светог Василија Великог“ и „Литургију светог Гри- горија“. ²⁷

Настојатељ манастира Дивљан- ског Агатангел захваљује се писмом 25. априла 1879. године митрополи- ту Михаилу на поклоњеним књига-

ма које су за њега, како сам каже, „прави Источник... да више пута и са сузама очију моим обилујем их.“²⁵

Драчански игуман Филотеј извештава 7. јуна 1873. године митрополита Србије да је примио дванаест књига за дивостињску цркву и да их је већ предао.²⁶ Београдска конзисторија констатује 15. фебруара 1856. године да је игуман манастира Каленића послао 20. јануара 1856. године „четири цесарска дуката у име књига“. Истог дана, Конзисторија је одговорила игуману каленићком Теофилу следеће: „При пошиљању новца за препоручене књиге, Ваше преподобије рачунали сте дукат 58 гроша, но будући Типографија прима дукат само у 56 гроша, по опредељењу Правителства; то имате к посланој суми, састојећој се у 4 дуката, додати још 8 гроша и 20 пари који гледаће Ваше Преподобије да што скорије пошаљете.“²⁷ Игуман каленићки Теофило обратио се Београдској конзисторији и 17. априла 1863. године са молбом за набавку следећих књига: „Минеј за месец август“, „Октоих“, „Пентикостар“, „Апостол“ и „пак јошт сви 12. месечнеје Минеја“.²⁸ Десет година касније новоизабрани игуман манастира Каленића Мојсеј извештава Београдску конзисторију да им шаље 17 гроша за послатих пет књига „зовоми духовни“.²⁹ Архимандрит Михаило се са братијом из манастира Свети Јован Дебарски захваљује митрополиту Михаилу 10. априла 1896. године на послатом Јеванђељу.³⁰

Игуман манастира Крупе из Далмације архимандрит Инокентије Павловић моли митрополита српског Михаила да му на његово име пошаље по један „екзамплар од ваших разних издања“.³¹

У рачуну расхода манастира Манастире стоји да је за потребе овог манастира 28. фебруара 1843. године купљен „Часловац“ и „Псалтир“ за 30 гроша, а 14. фебруара 1857. године Управа овог манастира поклонила је руској царици крст и Јеванђеље.³²

Јеромонах Стефан, сабрат манастира Раванице, моли 3. јуна 1867. године Београдску конзисторију да за потребе манастира достави следеће књиге: „Крмчију“, „Правило Светих Отаца“ и „Правила Светих Апостола“.³³ Годину дана касније, 10. јуна 1868, јеромонах Стефан извештава Београдску конзисторију да је примио пет књига „Православ-

ни проповједник, III част по 8 гроша, 4 ком. и једну од 12 гроша у тврdom повезу“.³⁴ Настојатељ манастира Рмња, јеромонах Митрофан, моли митрополита Михаила да за овај манастир пошаље 12 месечних ми-неја на мало коло.³⁵

Управа манастира Манастире приновила се 1859. године за следеће богослужбене књиге: „12. Минеја, 22 # цес. или 1.276 гроша, 2. Октоих, 4 # цес. или 256 гроша, 1. Пентикостар, 3 # цес. и 3 цван. или 186 гроша, 1. Триод Постни 4 # и 3 цван. или 244 гроша, 1. Устав Црковниј, 3 # цес. и цван. или 186 гроша, 1. Велики Требник, 2 # и 8 цван. или 148 гроша, 1. Псалтир Сљедовниј, 2 # и 10 цван. или 156 гроша, 1. Пасхалија, 28 гроша.“³⁶

Манастирске старешине као и остала монашка лица знали су вредност књиге. Помно су водили бригу о сваком еземплару, а посебно о старим рукописним и штампаним књигама. Сачувана су бројна писана сведочанства у Митрополијско-патријаршијском архиву која откривају добром делом пут и судбину великог броја рукописног наслеђа Старе Србије.

Архимандрит Агатангел, старешина манастира Свети Димитрије, званог Дивјански (Дивљански), у писму митрополиту српском Михаилу од 6. маја 1879. године, поред осталог, каже да је Мита Ракић, секретар у Министарству финансија узео из манастира „три Минеја рукописна и једну стару завјетну књигу, печатну од 250 и више год“. Како Мита Ракић није на време вратио наведене књиге, архимандрит Агатангел умољава митрополита Михаила да посредује да се књиге што пре врате. „Поред старих књига“ - каже у писму митрополиту Михаилу старешина Дивјанског манастира Агатангел - „дао сам Г. Ракићу и неколико комада старог новца „римски и јелински“ за Музеј“ Митрополит Михаило је, преко свог ђакона Алексе Поповића, посредовао да се драгоцености из манастира Светог Димитрија пронађу, и о њима сазна права истина. Већ 11. маја 1879. године Мита Ракић извештава ђакона Петровића да поменуте књиге није узео „као Мита Ракић, за себе, него сам то учинио“, каже он даље, „по наредби Врховног штаба“. У свом писму још напомиње да је узео још из неколико цркава и манастира старе књиге и друге ствари за које је сматрао „да их ваља сачувати за на-

уку“. „Све што сам узео“, каже Мита Ракић, „ја сам пописао и списак предао Врховној команди.“ Један део тог прикупљеног материјала „Врховна команда је још у оно време послала Народној библиотеци, а нешто чека док се доврши велико дело - радња наше Врховне команде - те да се онда преда где треба“. На kraју овог писма Мита Ракић, секретар Министарства финансија, уверава митрополита Михаила да ће „све што је узето бити употребљено како треба“.³⁷

Јордан Константиновић, учитељ из Велеса, понудио је преко архимандрита Саве, администратора епархије Врањске, Српској православној цркви да купи један број старих рукописних и штампаних књига и неколико црквено-уметничких предмета. О свему томе архимандрит Сава известио је 9. фебруара 1880. године митрополита Михаила нагласивши да код ове понуде треба бити опрезан, јер „види се да му је потреба и намера да што новца извуче, па после ако хоће књиге да да“.³⁸

Митрополит је одговорио (27. фебруара) архимандриту Сави да је писао о свему овоме Јастребову и да сматра да књиге треба донети у Србију да се погледају и тек онда откупе. У свом одговору од 5. априла 1880. године архимандрит Сава поново наглашава да у свему овоме треба бити опрезан и шаље митрополиту писмо Јордана Константиновића.³⁹ Већ следећег дана митрополит Михаило одговара архимандриту Сави и враћа му Јорданово писмо. У међувремену књиге су већ стигле код митрополита Михаила и он о свему овоме извештава Министарство просвете и црквених послова истакавши: „Одавно је изјављена потреба и од владе и од књижевника наших да се све књиге, које су код Јордана X. Константиновића набаве за српску књижевност; јер су по сазнању дотичних научних наших старијара од велике важности. Ми смо те књиге набавили и оне су овде. А по рачуну треба за њих платити 11.592 гр. чар. Молим Вас да изволите нам ове новце послати и наредити коме да се ове књиге по овде приложеном списку предаду ради потребе за српску историју и филологију. Архиепископ београдски и митрополит српски Михаило.“⁴⁰

Недуго после тога, 23. октобра 1880. године, тадашњи министар просвете и црквених послова Стојан

Новаковић пише митрополиту Михаилу: „У одговору на Ваше писмо од 9. ов. м. бр. 1691 част ми је замолити Вас, да би сте изволели послати овамо све оне рукописе и књиге, које сте набавили од Јордана Х. Константиновића, из Велеса, да би се могле прегледати.“⁴¹

Већ 24. октобра 1880. године митрополит српски Михаило доставио је министру просвете и црквених послова све књиге на увид. Пријем рукописних и других књига потврдио је сам министар Стојан Новаковић - актом број 5.788 од 29. октобра 1880, а 9. децембра министар је известио митрополита да: „Све књиге и утвари црквене, које сте изволели послати писмом Вашим од 24. октобра ов. г. ЕНО 1.851 прегледане су и нашло се да их ваља откупити за Народну библиотеку и Музеј. И највишем решењем од 7. ов. м. одговорено је да се на ту цељ може издати 2.316 динара. Под данашњим писмом сам библиотекару Народне библиотеке јавио да ту суму изузме из Министарства финансија и да Вам је преда. Част ми је молити Вас, да би изволели поменуту суму предати г. Јордану Х. Константиновићу, учитељу скопском, од кога су књиге и утвари купљене.“

Примите, Господине, уверење о мом поштовању. Министар просвете и црквених послова Стојан Новаковић.⁴²

Поједина црквена лица завештавала су своје библиотеке манастирима или осталим црквено-просветним здањима. Тако је епископ тимочки Стефан Ковачевић завештао своју библиотеку манастиру Благовештењу. Комисија је пописала и предала Управи манастира следеће књиге: „1. Молебно прошеније за болне, 1. Зборник Устав, 1. Православно исповједање вјери, 2. Рајна историје, прва и втора част, 2. Историја Србије Милутиновића, 2. Проповед Евтимија Ивановића проповеднице вуковарског, 2. Постанак словенских слова Адама Драгослављевића, 1. Руководство словенскија Граматики Аврама Мрасовића, 2. Историја Русије Атанасија Тодоровића, 2. Неблагодарност откуд извире и какве данам плоде, Петра од А. Марковића, 1. Огласитељ, 1. Немецки буквар, 3.

књиге Мушицког, Стихотворенија, 1. књига смотрења дјела Божија Павла Стаматовића, 1. Историја Русије Василија Јовановића, 1. Троја Сестраство Симе Милутиновића, 1. Читаоница за младеж, 1. Указ о провожђењу собиљих на свјату Пасху, 1. Мали Катихизис, 1. Мала Свјашченаја Историја, 1. Слово на Рождество Христово, 1. Кратко христијанско поучење, 1. књига мала исход Ереја из Египта, 1. Лажа и паралажа, 1. Наравна историја, 1. Доситејево Прибављеније, 1. Жил

НАПОМЕНЕ

1. Б. Слијепчевић, *Историја Српске православне цркве*, II књига, Минхен 1966, 398, цитира: M. A. Ubicini, *Apercu économique et statistique sur la Principante de Serbie*, Paris 1867, 11.
2. W. Denton, *Serbien und die Serben*, Berlin 1865, 90.
3. Митрополит Михаило, *Православна црква у Књажевини Србији*, Београд 1874, 1 и 2.
4. Митрополитско-патријаршијски архив Српске православне цркве у Београду (даље МПА), број 3518, Одлука Сабора Српске православне цркве.
5. МПА - Манастир Рача, број 8, од 19. фебруара 1871. године.
6. МПА - Манастир Никоље, број 8, од 1. марта 1871. године.
7. МПА - Манастир Свети Роман, број 97, од 20. фебруара 1871. год.
8. МПА - Манастир Суводол, број 47, од 18. јуна 1871. године.
9. МПА, број 1326, од 16. октобра 1873. године.
10. МПА, број 1027, од 17. августа 1873. године.
11. Исто.
12. МПА - Манастир Благовештење, број 559, од 19. априла 1871. године.
13. МПА, број 867, од 22. марта 1867. године.
14. МПА, број 2671, од 10. децембра 1863. године.
15. МПА - Манастир Раваница, број 97, од 12. фебруара 1844. године.
16. МПА, број 700, Рачуни расхода манастира Љубостиње за 1847. годину.
17. МПА, број 1751.

Блазе 2 части, 1. библиотека немецки, 1. чудеса Пресвјатија Богородици.⁴³

Игуман манастира Горњака Григорије оставио је свом манастиру 22 примерка „добро повезаних књига и 5 комада старији књига“.⁴⁴

На основу извештаја манастира Свете Петке достављеног Београдској конзијторији знамо за поједине трговце у Србији који су, поред других ствари, продавали и црквене књиге. Тако је Никола Радуловић, трговац из Неготина, продавао књигу „Кратко толковање божественог храма“ од архимандрита Калника. Исту књигу продавали су и трговци: Илија Наранџић из Неготина, Видоје Ивановић из Чанчара, Никола Радослављевић из Грчурасаваца, Милоје Николајевић из Крагујевца, Тадо Богитничевић из Шапца и Живко Тадић из Ваљева.⁴⁵

Ови наведени примери речито казују да је српски народ у време митрополита српског Михаила био упућен на писану реч. Сvakако да је духовни стожер био умни митрополит који је добро знао улогу књиге у духовном узрастању народа. Сам је писао и преводио, а многе је привелео, па чак и натерао, да се прихватаје пера и своје знање преточе у књигу. ■

Слободан Милеуснић

НАПОМЕНЕ

18. МПА, број 961. Писмо игумана Теофила послато је 24. маја 1891. године, а одговор митрополита Михаила је стигао 1. августа 1892. године.
19. МПА - Манастир Велуће, Рачуни расхода за 1846. годину.
20. МПА - Манастир Витовница, број 896 од 14. марта 1861. године.
21. МПА, Исто, број 663 од 3. априла 1863. године.
22. МПА - Манастир Горњак, број 22, Рачун расхода за 1839/40.
23. МПА, број 143 од 23. јануара 1871. године.
24. МПА, број 1821 од 26. новембра 1870. и број 295 од 18. фебруара 1871. године.
25. МПА, број 1100 од 15. маја 1879. године.
26. МПА, број 3 од 12. јуна 1873. године.
27. МПА, број 96 од 20. фебруара 1856. године.
28. МПА, број 862 од 25. априла 1863. године.
29. МПА, број 1210 од 13. марта 1873. године.
30. МПА, број 794 од 13. априла 1896. године.
31. МПА, број 1637, 20. септембар 1880. године.
32. МПА, број 58, од 1. новембра 1843. године.
33. МПА, број 2273 од 8. јуна 1867. године.
34. МПА - Манастир Раваница, број 66, од 10. јуна 1868. године.
35. МПА, број 1138 од 14. фебруара 1890. године.
36. МПА, број 1661, Рачуни расхода за 1859. годину.
37. МПА, број 963, од 11. маја 1879. године.
38. МПА, број 484 од 14. фебруара 1880. године.
39. МПА, број 712 од 9. априла 1880. године.
40. МПА, број 1691 од 9. октобра 1880. године.
41. МПА, број 1851 од 24. октобра 1880. године.
42. МПА, број 2231 од 11. децембра 1880. године.
43. МПА, број 440 од 1. августа 1844. године.
44. МПА - Манастир Света Петка, број 158 из 1858. године.
45. МПА, број 158 из 1858. године.

Текст и мелодија у химнографији

КРОЈЕЊЕ КАО ОБЛИКОТВОРНИ ПРИНЦИП У ЦРКВЕНО-ПОЈАЧКОЈ ПРАКСИ

*Централни проблем у српској црквеној музичи јесте кројење. Без познавања кројења није могуће учествовати у појању током богослужења, другим речима, знати појати, значи знати кројити мелодије прописаних гласова *Осмогласника* према текстовима богослужбених песама*

Овај проблем је подједнако актуелан и за музикологе и за проучаваоце књижевности, с обзиром на то да су текст и мелодија у богослужбеној пракси одувек били у чврстој међусобној повезаности. Тихомир Остојић¹ је још у прошлом веку истакао неопходност истовремено језичке и музичке анализе црквених мелодија, поставивши тако методологију за проучавање кројења. Свој прилог овој теми дали су и Петар Бингулац² и Димитрије Стефановић³. У филолошким студијама Ђорђе Трифуновића, Романа Јакобсона и других истраживача које смо у раду цитирали такође се, премда на посредан начин, говори о кројењу.

Циљ нашег рада био је да, користећи до сада позната сазнања, дефинишемо овај обликотворни принцип на основу мелопоетске анализе стихира на *Господи возвах*, у рукописним и штампаним нотним записима Корнелија Станковића⁴, Гаврила Ђорђића - Николе Тайшановића⁵, Стевана Мокрањца⁶ и Ненада Барачковог⁷. Да бисмо описали у чemu се састоји и на којим се плано-

вима остварује садељство текста и мелодије у кројењу неопходно је најпре објаснити појам колона у црквеној поезији, а потом дефинисати појмове образац и варијанта у новијем српском појању, установити њихов редослед и комбинацију унутар стихира, односно, открити типична обележја гласова.

Упоредивши записи поменутих мелографа црквеног пјенија имали смо намеру да покажемо у чему се огледа допринос различитих појаца у кројењу истог текста. Уједно смо дошли до закључка како је текао развој наше црквене музике током једног века, тачније од 1855. када са бележењем песама *Осмогласника* започиње Корнелије Станковић, па до 1923. када Ненад Барачки објављује свој *Ноћни зборник српског народног црквеног појања*.

Уметност појца огледа се у кројењу мелодија према непроменљивом текстуалном предлошку. У пракси српске православне Цркве није уобичајено да се у току свакодневног богослужења, употребљавају нотни зборници црквених мелодија. Известан број богослужбених

текстова из *Октоиха*, *Триода*, *Петништвника* и других богослужбених књига је стављен у ноте, међутим, појци врло ретко певају из нота и за мелодијско уобличавање богослужбених текстова користе принцип кројења. Први услов да се може појати јесте одлично познавање музичких својстава гласова *Осмогласника*. У току богослужења се не-престано смењују гласови, а смењују се и различити напеви унутар једног гласа, тако да је неопходно да појац зна напамет читав низ мелодија како би доследно пратио *Тийком* регулисан редослед песама. Несумњиво да је то и један од разлога што појци не певају по нотним записима. Томе свакако треба додати и практичне разлоге, тј. успешно сналажење у нимало једноставном поретку песама које се налазе у више различитих богослужбених књига, које се наизменично користе у току службе.

Сва црквена поезија је превасходно намењена певању и из њене ритмичке и метричке структуре произилазе законитости на музичком плану. Српски средњовековни

преводиоци и писци су разликовали прозно и стиховно казивање, али стих нису тумачили као јединицу песничког говора у којој владају одређена ритмичка правила. У превођењу грчких богослужбених књига није било могуће сачувати изворну метрику поетског текста.⁸ „Преводиоци виде византијски стих више као завршену фразу, ред или низ (гранесије), него као правилну силабично-тонску целину“.⁹ Ипак, подједнако и преводиоци и писци српске средњовековне црквене поезије теже да достигну и штавише, престигну грчки оригинал у његовој склоности ка слоговној равномерности.¹⁰ Овоме сведоче многобройни примери и у старијим и у новијим књижевним изворима.¹¹

Премда је старословенски језик временом прошао кроз више развојних етапа, у којима су се промене јављале на свим лингвистичким нивоима, ритамски склоп богослужбених песама је углавном остао непромењен. Још од најстаријих словенских - глагољских и ћирилских рукописа, дакле од старословенске традиције, па кроз читав средњи век све до 17. столећа, за графичко обележавање ритамско логичких текстуалних целина употребљаване су у различитим комбинацијама тачке и зарези.¹² Како истиче Ђорђе Трифуновић, „у савременом значењу синтаксичког образовања текста тачке и зарези у српском, а и у другим словенским рукописима се не могу посматрати само као знаци интерпункције“.¹³ Наиме, они омеђују ритамско логичке целине и тако представљају важне чиниоце у песничком и реторском произношењу текста. Стари преписивачи су овакве целине називали *стриоком*, *врстом* или *низом*, а у новијем преводу се у науци употребљава појам *колон*. Постоје различите дефиниције колона али је најустаљенија и најопштија та, да се под њим подразумева *краћи ритамско-силабички одељак који се укључује у дужи ритамски период*¹⁴, што зна-

чи да га не треба поистовећивати са стихом из ритмичне поезије. Колон је истовремено и специфичан мелодијски одсек чији дужина, ритам и мелодије зависе од унутрашњег тока мишљења и осећања појца, односно чтеца.¹⁵

У напевима осмогласних стихира на *Господи возвах* из нотних записа српског црквеног појања, колону на мелодијском плану одговара *музички образац*. Још је Тихомир Остојић крајем прошлог века указао на чињеницу да су напеви карловачког појања условљени текстуалним предлошком. „Сваки црквени глас (био он велики, самогласан, тропарски, антифонски или подобан) има и неколико ставова, који се према величини текста (управо реченица у тексту) могу растезати или скраћивати“.¹⁶ Остојић је исправно запазио да се мелодија мелизматичније варира („растеже“), односно скраћује, како би се почетак и завршетак обрасца поклопили са почетком и завршетком колона. Дужина мелодијског обрасца је репционарна дужини синтаксичко-се-

мантичке целине, што значи да не постоје пролазни тонови, или групе тонова који имају функцију повезивања главних низова. Музичку структуру стихира на *Господи возвах* у српском појању 19. и 20. века чине *мелодијски обрасци* или *низови* који представљају једнствене мелодијске текстуалне целине, другим речима, *свој мелодије и колона*. Мелодијски низови се надовезују један на други по утврђеној схеми. Петар Бингулац сматра да је „битни темељ без ког и нема појања, прва ствар која се научи и која не може да се заборави управо редослед смењивања одсека (образца, прим. В. П.). Појац и не мора да зна колико је мелодијских образаца садржано у напеву, али он се у пракси навикао да их пева одређеним редом и другачије не би могао.“¹⁷ Нема елемената на основу којих бисмо у тако стриктној уређености стихира открили посебну улогу сва-

ког појединачног обрасца, изузев финалног - последњег у редоследу који се искључиво јавља на завршном колону. Финални образац представља спој мелодијских мотива из претходних низова или у већем степену подсећа на један одређени образац, с тим да увек садржи специфичан и изразит мелодијски мотив. Финални низови су носиоци карактеристика једног гласа и на основу њих је гласове најлакше међусобно разликовати.

У наредној табели је приказан редослед у смењивању образаца у стихијама на *Господи возвах* првог гласа. Симболима А В С и F (финални) означени су карактеристични низови почев од стихира, а не од псалмских припева. Варијанте (A1 B2 C1) су у основи поновљени обрасци у којима се промене односе на мањи или већи број пролазних, односно скретничких тонова, зависно од дужине колона, тј. од броја слогова у њему. Симболима Ae, B' и C' обележени су обрасци у којима је степен разлике већи и који садрже специфичан мелодијски покрет или

ритмичку фигуру. Ипак, у основи је препознатљив основни низ. Самостални псалмски стихови *Господи возвах* и *Да исправиш сја* су приближно исте дужине као и стихире на *Господи возвах*, али је у њима констатован другачији распоред мелодијских образца.

Табела редоследа мелодијских образца у стихира на *Господи возвах* првог гласа:

Ред. Самостални псалмски стихови
бр. Господи возвах и Да исправиш сја

1. A	B C A1 B1	F
2. A	B C A1	F

Ред. Пс. припев Стихира

бр.	3. CF	A	B C A1	F
4.	CF	A	B C A1	F
5.	CF	A	B C A1	F
6.	CF	A'A	B C A1 B1	F
7.	CCF	A	B C A1 B1 C1	F
8.	CCF	A	B C A1 B1	F

Унутар сваког мелодијског низа минуциозном анализом се издвају уводни и каденцијални одсеки. Уводни делови су најчешће декламациони, за разлику од изразито напевних каденција, уз помоћ којих обрасце разликујемо. Ради се о неколико тонова који се никада не мењају. Појац по навици уочава слог у оквиру колона на коме започиње каденцијони одсек. То значи да и на микро плану у обрасцима црквених напева владају одређене закономерности у споју између слогова речи и тонова. „У томе се - истиче Бингулац - састоји основни захтев познавања појања.“¹⁸ Није сасвим сигурно да ли постоји правило у поклапању почетка каденцијоних одсека са фиксним бројем слога речи који се рачуна уназад. Анализа показује да акценат има извесну улогу у образовању мелодије, нарочито у групама завршних тонова унутар обрасца. Овај став поткрепљује и чињеница да и у настајању колона важи начело да „иза претпоследњег и последњег акцента мора стајати најмање по један ненаглашен слог, те да се ово исто правило односи и на остварење kraja стиха“.¹⁹

У сваком гласу је уочено најмање три, а највише пет основних мелодијских образца, укључујући и финални. Навешћемо само примере из низова првог гласа у упоредним записима које смо анализирали.

Пример псалмских припева трећег гласа из Мокрањчевог записа је илустративан за приказивање слич-

Псаламски стих „Господи возвах“ (пс. 140.1), глас први: Образец А

образец В

образец С

образец F

*КС – К. Станковић, *Осмојасник*, (у рукопису), Архив САНУ, Истор. зб. бр. 7888, св. Б, стр. 1-211.
ГБ и НТ – Г. Боларић и Н. Тайшановић, *Српско православно бјеније – Октоих*, Сарајево 1891.
СМ – С. Мокрањац, *Српско народно црквено појање – Осмојасник*, Београд (трће издање) 1964.
НВ – Н. Барачки, *Ноћни зборник српској народној црквеном појању по карловачком начину*, Сомбор 1923.

Псаламски стихови као припеви за стихире: Образец А' трећег гласа

ности, односно разлика између основних образца и њихових варијаната.

Мелодијске обрасце из стихира на *Господи возвах* не треба тумачити са аспекта тоналности, као што су то покушавали сами мелографи. У настојању да напеве, који имају специфичан модални карактер, подреде одређеном типу дурске или молске лествице, записивачи су често били принуђени да мењају назначене предзнаке. Мали је број музички писмених појаца који разликују *dur* и *moll*, и који би тонове у мелодији певали као лествичне ступњеве или као интервале. У свести појаца су наместо тоналног упоришта карактеристични тонови на којима почива образац. Најчешће су „потцртани“ мелодијским или ритмичким акцентом, или се више пута понављају, тако да уједно представљају ослонац у случају интонативне лабилности и помажу онеме који поје да остане у обрасцу. Од посебне важности је финалис. У стихира-ма на *Господи возвах* образац у напеву завршава једним од карактеристичних тонова одговарајућег гласа, који уједно може бити и финалис самог гласа. Може се рећи да појац кроји по мелодијским обрасцима, унутар којих уводне и каденцијалне одсеке допуњују пролазним или скретничким тоновима, у зависности од дужине колона.

У усменом предању настају мно-
ге мелодијске варијанте. Сваки пе-
вач на свој начин варира - трилира,
но, увек је препознатљив главни
скелет гласа. Познато је да су Кор-
нелије Станковић и Стеван Мокра-
њац мелографисали појање тада чу-
вених појаца, а да су Ђођић и Ти-
мочанић, као и Ненад Баражки за-
писали сопствено цјеније. Руково-
ђени истим циљем да што верније у
ноте пренесу и тако овековече ме-
лодије које су живеле искључиво у
усменом предању, записивачи су
имали различите критеријуме у
приступу и остварењу својих зада-
така. Поређењем стихира на *Господи возвах* код ових чувених мело-
графа црквене музике, откривамо
да се кројење Ненада Баражког ис-
тиче у односу на остале. Мелодије у
његовом Зборнику су најпевљивије,
њих карактерише разноврсна рит-
мичка пулсација и нарочито изра-
жен осећај за мелодијску фразеоло-
гију. Корнелије Станковић, Гаври-
ло Ђођић и Никола Тијановић су
покушали да уклопе напеве у

тактове. У томе међутим, нису оста-
ли доследни. Строгу метричку поде-
лу напева није уопште могуће спро-
вести, с обзиром на то да црквене
мелодије имају специфичну унутра-
шњу пулсацију која превасходно за-
виси од метрике текста, што је до-
бро запазио још Стеван Мокрањац
објашњавајући ову појаву у предго-
вору свог *Осмогласника*²⁰. Ови за-
писивачи су често били немоћни
пред „модулирајућим“ мелодијама,
па су били принуђени да додатно у-
носе нове или уклањају постојеће
предзнаке, како би верно записали
оно што чују. Додатну тешкоћу
Станковић и Ђођић-Тијановићу су представљали сложенији тона-
литети, са више предзнака у којима
се прекомерна секунда (у шестом
гласу), или ванакордски тонови нису
могли лако протумачити. Стеван
Мокрањац је највероватније могао
записати све што би му појац отпе-
вао, међутим, из практичних разло-
га, али и руковођен својим стилизо-
ваним уметничким укусом, он је из-
ворне мелодије лишио „свих киће-
ња и заигравања гласом“. У оно
време, сведочи Мокрањац, „скоро
ни један тон није се певao по својој
вредности чист, већ је свака четвр-
тина, па и свака осмина на своме по-
четку и на своме свршетку имала
разна заигравања гласом, предудар-
це и заударце“.²¹ Ритмички сув за-
пис и готово „залеђене“ мелодије у
којима се уместо украсних мотива
на једном тону и уједно на више сло-
гова речи јављају поновљени тоно-
ви, оставља утисак да је Мокрањац
поједноставиши мелодије сачувао
њихову препознатљивост али и у-
многоме допринео да се оне изме-
не²². Многи искусни појци, нарочито
у манастирима, посведочили су
нам да им након сопственог кројења
богослужбених текстова својеврсну
тешкоћу представља појање по но-
тама из Мокрањевих зборника.
Ова чињеница се управо објашњава
одсуством украсних мотива - „свих
кићења и заигравања гласом“. Укращавање мелодије је израз осо-
бите интерпретације појаца - њего-
вог доживљаја богослужбеног тек-
ста. Слобода у појању је утолико
више оправдана, уколико се мело-
дијом верно преноси молитвени
текст и уколико варијанта следи
предањем утврђену окосницу напе-
ва. Успешност и „оригиналност“
кројења зависе превасходно од по-
јачког искуства, те отуда није необично
што се од анализом обухваћених
записа издваја управо запис

Ненада Баражког - познатог појаца и
јереја који је свкаодневно служио и
служећи појао. Остали мелографи
су српско народно црквено појање
подредили стилизованим уметнич-
ком изразу западноевропске музике
и њеним стриктним правилима, која
се међутим, не могу увек доследно
спровести у бележењу напева. Један
од аргумента, и можда најзначајнији
за ову тврђњу јесте тај да они нису
били појци и нису себе сматрали
појцима, иако су мање или више по-
знавали појање²³.

Из добијених резултата о струк-
тури напева и нарочито на основу
поређења различитих записа, може-
мо реконструисати сам поступак
кројења. Појац „кроји“ тако што у
богослужбеном тексту унапред са-
гледава границе колона и исте испе-
вава по мелодијским обрасцима које
зна напамет. Добар појац превас-
ходно брине о разумљивости текста
приликом певања. Свети Оци из пр-
вих векова хришћанства су истица-
ли да је „ритмично и уједно мелоди-
чно читање симбол добронамер-
ног и мирног стања душе“ но, да је
за разумевање богослужбених тек-
стова важније да буду певани.²⁴
„Философија испољена кроз мело-
дију још је дубља тајна. Једноставан
напев се преплиће са божанственим
речима како би само звучање и кре-
тање гласа испољавало скривени
смисао који се налази иза речи.“²⁵
Појци су тако са службите и својеврсни
преносиоци божанских даро-
ва садржаних у речима молитава.
Благослов епископа обавезивао је
појца да поштује црквена правила
која се односе на то шта и како тре-
ба у Цркви певати. Ипак, његова
слобода да проширује или скраћује
мелодије, мења поједине музичке
сегменте унутар музичких образаца
и у зависности од тока богослужења
одређује темпо певања, никада није
била нарушена. Оно што је у појач-
кој пракси важно јесте то да добар
појац, чак и када пред собом има
нотни запис, увек изнова укращава
мелодију. Поштујући утврђене мело-
дијске обрасце, он даје свој лични
допринос, по мери дара који му је
дат. Тако је појац у кројењу одувек
био и остао извођач мелодије али
истовремено и њен творац. ■

Весна Пено

(Текст је преузет из Зборника
МС за сценске уметности и музiku,
15, Нови Сад, 1994.)

НАПОМЕНЕ

1. Тихомир Остојић, предговор у: *Православно српско црквено ѹјеније*, Нови Сад 1896.
2. Петар Бингулац, *Crkvena muzika u Srbiji u: Muzička enciklopedija* Vol. I, Zagreb 1977.
3. Димитрије Стефановић, *Феномен усмене прастиције у преносињу православног лијурђијског појања*, Зборник Матице српске за сценске уметности и музiku, 10-11, 1992, 13-16.
4. Корнелије Станковић, *Рукопис Осмогласника*, настао у периоду 1855-1859. Архив САНУ Београд, Истор. збирка бр. 7888, св. Б, стр. 1-211; у архиву Музиколошког института САНУ налази се препис Лазара Пере.
5. Гаврило Ђољарић и Никола Тајшановић, *Српско православно ѹјеније - Октоих*, Сарајево 1891. Рукопис овог *Осмогласника* се налази под бр. М. 5.923 у Рукописном одељењу Матице српске у Новом Саду.
6. Стеван Мокрањац, *Српско народно црквено појање, Осмогласник*, Београд 1908. Поновљена издања: 1922, 1964. и 1985. године.
7. Ненад Барачки, *Ноћни зборник српског народног црквеног појања по карловачком најеву*, Сомбор 1923.
8. Роман Јакобсон, *Лингвистика и поетика*, Београд 1966, 117-133; Ђорђе Трифуновић, *Стара српска црквена поезија*, у: *О Србљаку*, Београд 1970, 9-129.
9. Ђорђе Трифуновић, *Стихови у: Азбучник српских средњовековних књижевних појмова*, Београд 1990, 333.
10. Роман Јакобсон, „Тајнаја служба“ Константина Философа, у: *Зборник радова Византијолошког институита VIII-1*, Београд 1963, 161.
11. Стојан Новаковић, *Примери књижевности и језика старога и српско-словенскога*, Београд 1904, 579-583; Ђорђе Сп. Радојчић, *Стихови у српском рукопису с краја 16. века*, У: Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, XXIV, 1958, 278-179 и *Творци и дела стваре српске књижевности*, Титоград 1963, 95-101, 107-111, 125-131, 239-245, 261-269; Роман Јакобсон, *Структура двеју српскохрватских песама, Силуаново Слово Св. Сави*, Зборник за филологију и лингвистику Матице српске, IV-V, Нови Сад 1961-1962.
12. Знаци у редовима у: Ђорђе Трифуновић, *Азбучник*, 100-101.
13. Нав. дело, 101.
14. Нав. дело, 132-133.
15. Упор. Ђорђе Трифуновић, *Стара српска црквена поезија*, у: *О Србљаку*, СКЗ, Београд 1970, 9-129.
16. Тихомир Остојић, нав. дело, VIII.
17. Петар Бингулац, нав. дело, 372.
18. Нав. дело, стр. 372.
19. Ђорђе Трифуновић, *Стихови*, у: *Азбучник*, 338.
20. Стеван Мокрањац, предговор у: *Осмогласник*, Београд 1964, 4.
21. Исто, 3.
22. Убрзо након објављивања Мокрањчев *Осмогласник* је прихваћен као главни уџбеник црквене музике који је остао у употреби све до данас у настави у богословским школама. Мокрањчеви записи су били повод и за условну поделу између карловачког и београдског појања.
23. Није познато колико је Корнелије знао да пева српску црквену музику, но, као и Мокрањац, мелографисао је појање других појаца. Из оскудних биографских података Гаврила Ђољарића, из предговора његовог *Зборника*, сазнајемо да га је као „врсног и ревносног“ појаца међу ученицима Карловачке богословије запазио шабачки владика Гаврило Поповић и позвао га у Београд да настави са учењем црквене музике. Умешност Гаврила Ђољарића и Николе Тајшановића за сада се може процењивати само на основу њиховог заједничког *Зборника*, с обзиром на то да остали извори о њиховој појачкој пракси нису познати. Иако је још у детињству научио многе мелодије, што му је омогућило да без велике муке мелографише појање Јована Крстића и других познатих појаца, Мокрањац није себе сматрао појцем.
24. Идеи естетичког воспријета, том I, Москва 1973, 266-68.
25. Нав. дело, стр. 268.

Триод посни са службом
Лазареве суботе, XIV век

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово Преосвештенство епископ зворничко-тузлански и администратор Епархије шумадијске Господин Василије благоизволео је у периоду од 1. септембра до 31. децембра 2001. године:

ОСВЕТИТИ:

- Нови храм Светога Јована Златоустога у Крагујевачкој Богословији 26. новембра 2001. године;
- Нову зграду Богословије Светога Јована Златоустога у Крагујевцу 26. новембра 2001. године;
- Нова звона за Светодимитријевски храм у Крагујевцу 15. децембра 2001. године.

РУКОПОЛОЖИТИ:

- Ђакона Александра Марковића, парохијског ђакона при Светоуспенском храму у Младеновцу, Архијерејско намесништво младеновачко, 7. октобра у Светоуспенском храму у Сранову, Арх. нам. лепеничко, у чин превзитера (Ебр. 1318/01);
- Горана Стојановића, свршеног студента Богословског института из Љига, 7. октобра 2001. године у Светоуспенском храму у Саранову, Арх. нам. лепеничко, у чин ђакона, а 9. октобра 2001. године у Светогеоргијевском храму на Опленцу, Арх. нам. опленачко у чин превзитера (Ебр. 1320/01);
- Бобана Сеновића, свршеног богослова из Крагујевца, 9. октобра 2001. године у Светогеоргијевском храму на Опленцу, Арх. нам. опленачко у чин ђакона, 10.октобра 2001. године у Светоуспенском саборном храу у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко у чин превзитера (Ебр. 1321/01);
- Далибора Новаковића, свршеног богослова из Смедеревске Паланке, 10. октобра 2001. године у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, арх. нам. крагујевачко у чин ђакона, а 27. октобра у храму Свете Петке у Брчком, Арх. нам. брчанско у чин превзитера (Ебр. 1443/01);
- Ђакона Јовицу Јовановића, парохијског ђакона при Петропавловском храму у Јагодини, Арх. нам. беличко, 4. новембра 2001. године у Светоуспенском храму у Младеновцу, Арх. нам. младеновачко, у чин превзитера (Ебр. 1418/01);
- Александра Новаковића, свршеног богослова из Аранђеловца, 4. новембра 2001. године у Светоуспенском храму у Младеновцу, Арх. нам. младеновачко, у чин ђакона, а 14. новембра 2001. године у Светотројичком храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, у чин превзитера (Ебр. 1520/01);
- Петра Лесковца, студента Богословског института из Младеновца, 14. новембра 2001. године у Светотројичком храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, у чин ђакона(Ебр. 1669/01).

РУКОПРОИЗВЕСТИ ЗА ИПОЂАКОНА:

- Чтеца Александра Пантeliћа, из Крагујевца, 4. новембра 2001. године у Светоуспенском храму у Младеновцу, Арх. нам. младеновачко (Ебр. 1435/01).

ОСНОВАТИ:

- Просветну комисију за организовање верске наставе у основним и средњим школама (Ебр 1422/01);
- Нову, Пету младеновачку парохију при Светоуспенском храму у Младеновцу, Арх. нам. младеновачко (Ебр. 1424/01);
- Нову, Српску православну црквену општину раљанску у Раљи, Арх. нам. космајско (Ебр. 1455/01);
- Нову, Другу вранићку парохију у Вранићу, Арх. нам. бељаничко (Ебр. 1496/01);
- Нову, Другу бељинску парохију у Бељини, Арх. нам. ко-смајско (Ебр. 1497/01);
- Нове, Другу, Трећу и Четврту парохије лазаревачке у Лазаревцу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 1500/01);
- Нову, Другу парохију барошевачку у Барошевцу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 1501/01);
- Нову, Другу парохију вреочку у Вреоцима, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 1502/01);
- Нову, Другу парохију великоцрљенску у Великим Црљенима, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 1503/01);
- Нову, Другу парохију чибутковачку у Чибутковици, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 1504/01);
- Нову, Другу парохију шопићку у Шопићу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 1505/01);
- Нову, Пету парохију јагодинску при Петропавловском храму у Јагодини, Арх. нам. беличко (Ебр. 1561/01).

ОДЛИКОВАТИ:

Правом ношења црвеног појаса:

- Јереја Велибора Јовановића, привременог пароха сарновачког у Саранову, Арх. нам. лепеничко (Ебр. 1319/01);
- Ђакона Мирослава Василијевића, парохијског ђакона при Светотројичком храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1526/01);
- Јереја Александра Бороту, привременог пароха другог крагујевачког при Светотројичком храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1541/01);
- Ђакона Драгана Икића, парохијског ђакона при Свео-преображенском храму у Смедеревској Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 1670/01).

Доспојањством појесника:

- Јереја Станишу Јовановића, привременог пароха трећег јагодинског при Светоархангелском храму у Јагодини, Арх. нам. беличко (Ебр. 1415/01);
- Јереја Ђорађа Ђукановића, привременог пароха трећег белошевачког у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1521/01);

- Јереја Милана Благојевића, привременог пароха петог крагујевачког при Светотројичком храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1522/01).

Чином проштрезваштера:

- Протонамесника Спасоја Јанковића, умировљеног пароха корићанској, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1316/01);
- Протонамесника Велибора Ранђића, привременог пароха трећег паланачког у Сmedеревској Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 1671/01).

Чином игузаније:

- Монахињу Нектарију (Трајаноску), монахињу Световаведењске обитељи манастира Каленића (Ебр. 1632/01).

Правом ношења најрсног крста:

- Протојереја Драгољуба Ракића, пароха и архијерејског намесника младеновачког (Ебр. 1386/01);
- Протојереја Миладина Михаиловића, пароха тополског и архијерејског намесника опленачког (Ебр. 1387/01);
- Протојереја Драгослава Сенића, пароха паланачког и архијерејског намесника јасеничког (Ебр. 1549/01);
- Протојереја Милана Бороту, умировљеног свештеника (Ебр. 1550/01).

Чином архимандритија:

- Георгија (Николића), духовника Световаведењске обитељи манастира Каленића (Ебр. 1631/01).

ЗАМОНАШТИ:

По чину мале схиме:

- Монахињу Веру (Гавриловић), сестру Световаведењске обитељи манастира Каленића, давши јој монашко име Ангелина (монашење обавио архимандрит гретешки Доситеј (Мильков) (Ебр. 1372/01).

ПРЕМЕСТИТИ ПО МОЛБИ:

- Јереја Драгослава Милована, привременог пароха првог светосавског у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, за привременог пароха седмог крагујевачког при Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1431/01);
- Јереја Горана Јеремића, привременог пароха великој крушевачког, Арх. нам. левачко, за привременог пароха сибничко-мироваљачког, Арх. нам. космајско (Ебр. 1452/01);
- Јереја Сашу Огњановића, привременог пароха превешког у Превешту, Арх. нам. левачко, за привременог пароха поточког у Поточцу, Арх. нам. темнићко (Ебр. 1552/01);
- Протосинђела Георгија (Николића), привременог пароха великопчеличког у Великим Пчелицама, Арх. нам. левачко, за привременог пароха превешког у Превешту, Арх. нам. левачко (Ебр. 1553/01);
- Јереја Новицу Ескића, привременог пароха ратковићког у Ратковићу, Арх. нам. левачко, за привременог пароха великопчеличког у Великим Пчелицама, Арх. нам. левачко (Ебр. 1555/01);
- Јереја Драгана Васиљевића, привременог пароха другог забојничког у Рогојевцу, Арх. нам. крагујевачко, за привременог пароха првог светосавског у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1559/01).

ПОСТАВИТИ:

- Новорукопложеног јереја Владимира Трифковића, за привременог пароха течићког у Рабеновцу, Арх. нам. левачко (Ебр. 1301/01);

- Новорукопложеног јереја Љубишу Врачевића, за привременог пароха другог петчанског у Петки, Арх. нам. клоубарско-посавско (Ебр. 1302/01);

- Ђакона Владимира Руменића, епархијског ђакона и чиновничког приправника ЕУО-Крагујевац, за чиновника Епархије шумадијске 8. положајне групе (КЕбр. 1310/01);

- Ђакона Владимира Руменића, чиновника Епархије шумадијске, за В. Д. секретара Епархијског црквеног суда (Ебр. 1315/01);

- Протојереја Спасоја Јанковића, умировљеног пароха корићанској, Арх. нам. крагујевачко, за В. Д. духовника-служашчег у Светониколајевској обитељи манастира Грнчице (Ебр. 1317/01);

- Протонамесника Жарка Јеремића, привременог пароха трећег младеновачког у Младеновцу, Арх. нам. младеновачко, за старешину Благовештењског храма у изградњи у Младеновцу, Арх. нам. младеновачко (Ебр. 1414/01);

- Јереја Љубишу Ђураша, привременог пароха првог рачанског у Рачи, Арх. нам. лепеничко, за В. Д. архијерејског намесника лепеничког (Ебр. 1417/01);

- Новорукопложеног јереја Александра Марковића, за привременог пароха петог младеновачког у Младеновцу, Арх. нам. младеновачко (Ебр. 1425/01);

- Новорукопложеног јереја Бобана Сеновића, за привременог пароха првог азањског у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 1427/01);

- Јереја Митра Ђурића, бившег пароха прењчанско-косничког (Еп. милешевска), за привременог пароха првог забојничког у Вучковици, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1440/01);

- Новорукопложеног јереја Далибора Новаковића, за привременог пароха глибовачког у Глибовцу, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 1454/01);

- Јереја Бобана Сеновића, привременог пароха првог азањског у Азањи, Арх. нам. јасеничко, за В.Д. старешину Световрачевског храма у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 1456/01);

- Новорукопложеног јереја Горана Стојановића, за привременог пароха поповићког у Поповићу, Арх. нам. космајско (Ебр. 1459/01);

- Вероучитељ - катихете за основне и средње школе (Ебр. 1494/1-238/01);

- Протосинђела Георгија (Николића), за духовника Световаведењске обитељи манастира Каленића (Ебр. 1554/01);

- Новорукопложеног јереја Јовицу Јовановића, за привременог пароха петог јагодинског при Петропавловском храму у Јагодини, Арх. нам. беличко (Ебр. 1562/01);

- Јереја Јовицу Јовановића, привременог пароха петог јагодинског при Петропавловском храму у Јагодини, Арх. нам. беличко, за В.Д. старешину храма Св. Петке у изградњи у Јагодини, Арх. нам. беличко (Ебр. 1564/01);

- Новорукопложеног јереја Александра Новаковића, за привременог пароха другог петчанског у Петки, Арх. нам. клоубарско-посавско (Ебр. 1565/01).

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ:

- Протонамеснику Драгославу Петровићу, привременом пароху рековачком у Рековцу, Арх. нам. левачко, упражњену парохију великорушевичку у Великој Крушевици, Арх. нам. левачко (Ебр. 1453/01);

- Братству Светосавског храма у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, упражњену парохију прву светосавску у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1462/01)
- Протонамеснику Милутину Поповићу, умировљеном пароху поточком у Поточцу, Арх. нам. темнићко, упражњену парохију поточку у Поточцу, Арх. нам. темнићко (Ебр. 1464/01);
- Јереју Живомиру Газдићу, привременом пароху горњо-сабаначком у Горњој Сабанти, Арх. нам. левачко, упражњену парохију ратковићку у Ратковићу, Арх. нам. левачко (Ебр. 1556/01);
- Јереју Бобану Поповићу, привременом пароху шумаричко-дивостинском у Дивостину, упражњену парохију Другу забојничку у Рогојевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1560/01);
- Протојереју Радмилу Стефановићу, умировљеном пароху аранђеловачком, Арх. нам. орашачко, упражњену парохију пету аранђеловачку, Арх. нам. орашачко (Ебр. 1667/01).

РАЗРЕШИТИ:

- Протонамесника Милана Вранића, привременог пароха белушићког, Арх. нам. левачко, даље дужности опслуживања парохије течићке у Рабеновцу, Арх. нам. левачко (Ебр. 1300/01);
- Протојереја др Зорана Костића, В. Д. ректора богословије Светог Јована Златоустог, даље дужности В.Д. секретара Епархијског црквеног суда (Ебр. 1305/01);
- Протојереја-ставрофора Милутина Петровића, В.Д. архијерејског намесника лепеничког, ове даље дужности (Ебр. 1416/01);
- Протојереја-ставрофора Драгишу Јелића, умировљеног пароха првог азањског, Арх. нам. јасеничко, даље дужности опслуживања Прве парохије азањске, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 1426/01);
- Протојереја-ставрофора Слободана Пантића, привременог пароха трећег крагујевачког при Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, даље дужности опслуживања парохије седме при Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1430/01);
- Протонамесника Милутина Поповића, привременог пароха поточког у Поточцу, Арх. нам. темнићко, даље дужности активног пароха (Ебр. 1432/01);
- Протојереја Миленка Ристића, привременог пароха глибовачког у Глибовцу, Арх. нам. јасеничко, даље дужности активног пароха (Ебр. 1433/01);
- Протојереја Милорада Јаковљевића, умировљеног пароха сибничко-мировасљачког, Арх. нам. космајско, даље дужности опслуживања сибничко-мировасљачке парохије, Арх. нам. космајско (Ебр. 1451/01);
- Протојереја Илију Поп-Лазића, умировљеног пароха поповићког у Поповићу, арх. нам. космајско, даље дужности опслуживања парохије поповићке у Поповићу, Арх. нам. космајско (Ебр. 1458/01);
- Протонамесника Милутина Поповића, умировљеног пароха поточког у Поточцу, Арх. нам. темнићко, даљег опслуживања парохије поточке у Поточцу, Арх. нам. темнићко (Ебр. 1551/01);
- Братство Светосавског храма у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, даљег опслуживања парохије Прве светосавске у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 1558/01);
- Протојереја-ставрофора Милоша Вукојевића, привременог пароха конатичког, Арх. нам. бељаничко, даље дужности активног пароха (Ебр. 1635/01);

- Јереја Сашу Гавриловића, привременог пароха петог аранђеловачког, Арх. нам. орашачко, даље дужности пароха петог аранђеловачког, Арх. нам. орашачко и свих обавеза према Епархији шумадијској (Ебр. 1666/01).

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА:

- Јереја Митра Ђурића, бившег пароха прењчанско-косничког, из Епархије миешевске (Ебр. 1439/01);
- Протојереја Милана Бороту, пензионисаног свештеника, из Епархије горњокарловачке (Ебр. 1442/01);
- Желька Ивковића, свршеног богослова из Епархије средњезападно-америчке (Ебр. 1628/01).

ПОДЕЛИТИ КАНОНСКИ ОТПУСТ:

- Чтецу Ивану Мацићу, ученику V разреда богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, из Селевца, за Епархију зворничко-тузланску (Ебр. 1314/0);
- Јереју Саши Гавриловићу, бившем пароху аранђеловачком из Аранђеловца, за Епархију браничевску (Ебр. 1666/01).

ПЕНЗИОНИСАТИ:

- Протонамесника Милутина Поповића, привременог пароха поточког у Поточцу, Арх. нам. темнићко (Ебр. 1432/01);
- Протојереја Миленка Ристића, привременог пароха глибовачког у Глибовцу, Арх. нам. јасеничко, (Ебр. 1433/01);
- Протојереја-ставрофора Милоша Вукојевића, привременог пароха конатичког, Арх. нам. бељаничко, (Ебр. 1635/01).

Каленић

Година: ХХIII

Број: 6 (139), 2001

Издавач:

Српска православна епархија шумадијска

Излази:

шест пута годишње

Уређује:

Одбор

Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић,
протојереј ставрофор

Заменик главног и одговорног уредника:
Негослав Јованчевић

Уредништво и администрација:
„Каленић“, 34000 Крагујевац,
Крагујевачког октобра 67

Телефон:

(034) 332-642

E-mail:

spckrag@infosky.net

Тираж:

3700 примерака

Припрема и штампа:

Графички центар **Интерагент**, Крагујевац

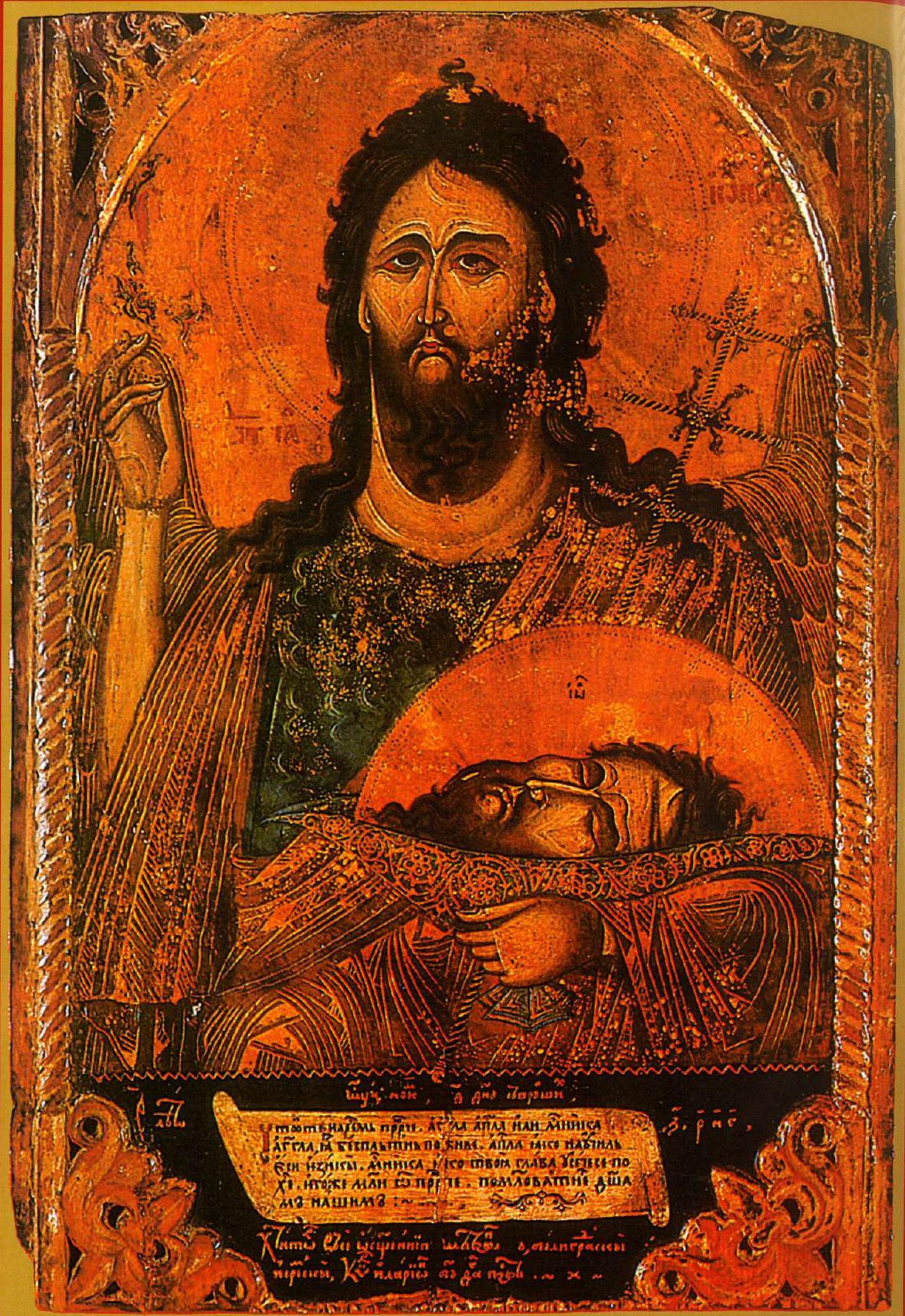

Свечаност у Саранову,
7. октобар 2001. године

Литургија у Младеновцу,
4. новембар 2001. године

Промоција књиге
о патријарху Герману,
Крагујевац, 7. јун 2001. године

ищуком, а икона избрани

Уважаемые братья! Агия Агия Иоанниса
Агия и преподобия по Енке. Агия Георгия
Син Иоанниса. Икона святой Георгии по
Христианской воле. Помольте Бога за
многих

Храму Святого Георгия в Красногорске
помольте. Кто помолит за это помольте